

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GÖRSEL SANATLAR ALANINDA ÜSTÜN
YETENEKLİ TANISI KONULMUŞ
ÇOCUKLARIN ÇİZGİSEL GELİŞİM
AŞAMALARININ İNCELENMESİ**

KEVSER ÖNCÜL

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR. AYLİN GÜRBÜZ

EDİRNE, 2024

ÖZET
GÖRSEL SANATLAR ALANINDA ÜSTÜN YETENEKLİ TANISI
KONULMUŞ ÇOCUKLARIN ÇİZGİSEL GELİŞİM AŞAMALARININ
İNCELENMESİ

Kevser ÖNCÜL

Yüksek Lisans Tezi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Resim İş Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Aylin GÜRBÜZ

Haziran 2024, 116 sayfa

Çocuklar duyu organları ile algıladıkları dünyayı resimlerinde yansıtır. Fakat çocukların resimlerinde sadece yaşadıkları çevre yer almaz. Resim çocukların duygularında yansımasıdır. Çocuk resim analizi çocuğun dünyasına açılan bir kapı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda çocuk resim analizi çocuğu tanımada büyük önem taşıdığı söylenebilir. Alan yazını incelendiğinde çeşitli araştırmalar bulunmakla birlikte Görsel Sanatlar alanında üstün yetenekli tanısı konulmuş öğrencilerin çizgisel gelişim aşamalarının belirlenmesinin amaçlandığı bir çalışma bulunamamıştır. Bu bağlamda Görsel Sanatlar alanında üstün yetenek tanısı konulmuş çocukların yaş itibariyle içinde bulundukları çizgisel gelişim özelliklerini ne derecede gösterdiğini bulmak üzere 8-12 yaş grubu 54 öğrencinin doğada buldukları taşları kullanarak oluşturdukları karışık teknik çalışmanın değerlendirilmesi araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın evreni Marmara bölgesinin batısında bir ilde bulunan Bilim Sanat Merkezi, örnekleme ise bu kurumda eğitim öğretim gören Görsel Sanatlar Alanında üstün yetenekli olarak tanımlı 8-12 yaşları arasındaki 54 öğrenciden oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında öğrencilerin doğada buldukları taşları kullanarak oluşturdukları karışık teknik özgün çalışmaları analiz edilmiştir. Resimler Lowenfeld'in çizgisel gelişim evreleri tablosundan yola çıkarak renk, mekân ve

Çizgisel gelişim evresi yönünden analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çalışmaları incelenmiş ve araştırmanın konusunu oluşturan ‘Taşın Hayallerime Yansıması’ isimli resimlerinin çizgisel gelişim basamağı, mekân ve renk bağlamında derinlemesine analiz edilmiştir. Yine bu bağlamda öğrencinin duygu durumu ile ilgili yorumlamalara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çizgisel Gelişim Aşamaları, Üstün Yetenekli Öğrenci, Sanat

ABSTRACT
INVESTIGATION OF THE LINEAR DEVELOPMENT STAGES OF
CHILDREN DIAGNOSED AS GIFTED TALENTED IN THE FIELD OF
VISUAL ARTS

Kevser ÖNCÜL

Master's Thesis, Department of Fine Arts Education

Department of Art Education

Advisor: Prof.Dr.Aylin GÜRBÜZ

June 2024, 116 page

Children reflect the world they perceive with their sense organs in their paintings. However, children's paintings do not only include the environment they live in. Painting is a reflection of children's emotions. Child drawing analysis can be considered as a door to the child's world. In this context, it can be said that child drawing analysis is of great importance in getting to know the child. When the literature is examined, although there are various studies, no study has been found that aims to determine the linear development stages of students diagnosed as gifted in the field of Visual Arts. In this context, the main purpose of the research is to evaluate the mixed technique work created by 54 students aged 8-12, using stones they found in nature, in order to find out to what extent children diagnosed as gifted in the field of Visual Arts show the linear development characteristics they are in by age.

The population of the research consists of the Science and Art Center located in a province in the west of the Marmara region, and the sample consists of 54 students between the ages of 8-12 who are diagnosed as gifted in the field of Visual Arts and receive education in this institution. Within the scope of the research, mixed technique original works created by students using stones they found in nature were analyzed. The paintings were analyzed in terms of color, space and linear development phase, based on Lowenfeld's table of linear development stages. The works of the students participating in the research were examined and the linear development stage of the

paintings titled 'Reflection of the Stone on My Dreams', which is the subject of the research, was analyzed in depth in the context of space and color. Again, in this context, comments about the student's emotional state are included.

Keywords: Linear Development Stages, Gifted Student, Art

ÖN SÖZ

Görsel Sanatlar alanında üstün yetenekli tanılı çocukların çizgisel gelişim aşamaları yaşitlarının üstünde olması beklenmektedir. Araştırmalar günümüz çocuklarının çizgisel gelişim aşamalarının çoğunlukla yaşının altında olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Görsel Sanatlar alanında üstün yetenekli tanılı çocukların çizgisel gelişim aşamalarının düzeyleri saptamak amacıyla 8-12 yaş grubu Görsel Sanatlar alanında üstün yetenekli 54 öğrenciye yaptırılan uygulama çalışması ile çizgisel gelişim evreleri incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırma sürecinde danışmanın Prof.Dr. Aylin GÜRBÜZ'e her alanda vermiş olduğu destekten dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Arkadaşım Doç.Dr. Görkem Utku ALPARSLAN'a ve sevgili hocam Dr.Öğr.Üyesi Lale ASLAN'a tezimi tamamlama sürecinde sağladıkları katkılardan dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Yüksek lisans süreci boyunca varlığı ile bana güç veren çalışmamı tamamlamamda büyük katkıları olan sevgili eşim Kemal Caner ÖNCÜL'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Araştırmamı tamamlama sürecinde oğullarım ile ilgilenererek bana destek olan sevgili annelerim Hüsne KASAP ve Perihan ÖNCÜL'e çok teşekkür ediyorum. Tez çalışmamı oğullarım Arden ve Eren ÖNCÜL'e ithaf ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problemi Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.1.2. Alt problemler.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi.....	7
2.2. Görsel Sanatlar Alanında Tanısı Konulmuş Üstün Yetenekliler	8

2.3. Çocuk Resmi	8
2.3.1. Çocuk Resmine İlişkin Görüşler.....	10
2.3.1.1. Gelişimsel Yaklaşım.....	10
2.3.1.2. Projektif Yaklaşım.....	10
2.3.1.3. Sanatsal (artistik) Yaklaşımlar	11
2.3.1.4. Sembolik Yaklaşımlar	11
2.4. Çocuk Resimlerinin Özellikleri.....	11
2.4.1. Üstün Yetenekli Çocuğun Resim Özellikleri	12
2.4.2. Çocuk Resimlerini Analiz Ederken İzlenebilecek Yollar	13
2.5. Çocuk Resimlerinin Çizgisel Gelişim Aşamaları.....	13
2.5.1. Karalama Dönemi (2-4 yaş)	14
2.5.2. Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)	18
2.5.3. Şematik Dönem (7- 9 Yaş).....	21
2.5.4. Gerçekçilik Dönemi (9-12 Yaş).....	22
2.5.5. Doğalcılık Dönemi (12-14 yaş)	23
BÖLÜM III.....	25
3. YÖNTEM	25
3.1. Araştırma Modeli	25
3.2. Çalışma Grubu.....	25
3.3. Verilerin Toplanması	26
3.4. Verilerin Analiz Edilmesi	27
BÖLÜM IV.....	30

4. BULGULAR.....	30
4.1. Çalışmaların Çizgisel gelişim basamağı, Mekân ve Renk Yönünden Analiz Bulguları	30
4.2. Alt Problemlere Yönelik Bulgular.....	88
4.2.1. Görsel Sanatlar Alanında Tanılanmış Üstün Yetenekli Çocuğun Bulunduğu Çizgisel Gelişim Aşamalarına Yönelik Bulgular	88
4.2.2. Görsel Sanatlar Alanında Tanısı Konulmuş Üstün Yetenekli Çocukların Hazır Malzeme Verilerek Oluşturdukları Resimlerinin Konu Seçimi Dağılımına Yönelik Bulgular	92
BÖLÜM V	94
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	94
5.1. Sonuç ve Tartışma	94
5.1.1. Görsel Sanatlar Alanında Tanılanmış Üstün Yetenekli Çocuğun Bulunduğu Çizgisel Gelişim Aşamalarına Yönelik Sonuçlar ve Tartışma	94
5.1.2. Görsel Sanatlar Alanında Tanısı Konulmuş Üstün Yetenekli Çocukların Hazır Malzeme Verilerek Oluşturdukları Resimlerinin Konu Seçimi Dağılımına Yönelik Sonuçlar ve Tartışma.....	96
5.2. Öneriler	96
5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler.....	96
5.2.2. Uygulayıcılar İçin Öneriler.....	97
KAYNAKÇA.....	98
EKLER.....	102

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Veriler Toplanırken Uygulanan Yönerge	26
Tablo 3.2. Lowenfeld çizgisel gelişim aşamalarının özellikleri	28
Tablo 4.1. Öğrenci Çalışmalarının Yaşı, Cinsiyeti ve Çizgisel Gelişim Aşamaları ...	88
Tablo 4.2. Cinsiyet Dağılımına Göre Çocukların Çizgisel Gelişim Aşama Düzeyleri.	91
Tablo 4.3. Takvim Yaşına Uygun Çizgisel Aşamalarına Göre Çocukların Düzeyleri.	91
Tablo 4.4. Resimlerin Konulara Göre Sayıları	92

KISALTMALAR DİZİNİ

BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

ZB : Zekâ Birimi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Resim 2.2. Mandala Örnekleri (araştırmacının arşivinden alınmıştır).....	17
Resim 2.3. Baş Çizimleri Benzerleri (Yavuzer, 1995).....	18
Resim 2.4. Altı yaş çocuk resmi örneği (araştırmacının arşivinden alınmıştır).....	19
Resim 4.1. 11 yaş, Erkek.....	30
Resim 4.2. 9 yaş, Erkek.....	31
Resim 4.3. 9 yaş, Erkek.....	33
Resim 4.4. 10 yaş, Erkek.....	34
Resim 4.5. 11 yaş, Erkek.....	35
Resim 4.6. 10 yaş, Kız.....	36
Resim 4.7. 11 yaş, Kız.....	37
Resim 4.8. 10 yaş, Kız.....	38
Resim 4.9. 9 yaş, Kız	39
Resim 4.10. 8 yaş, Kız.....	40
Resim 4.11. 11 yaş, Kız.....	42
Resim 4.12. 10 yaş, Kız.....	43
Resim 4.13. 10 yaş, Kız.....	44
Resim 4.14. 9 yaş, Kız.....	45
Resim 4.15. 11 yaş, Kız.....	46
Resim 4.16. 10 yaş, Kız.....	48
Resim 4.17. 11 yaş, Kız.....	49
Resim 4.18. 10 yaş, Kız.....	50

Resim 4.19. 11yaş, Kız.....	51
Resim 4.20. 11yaş, Kız.....	52
Resim 4.21. 10 yaş, Kız.....	54
Resim 4.22. 10 yaş, Kız.....	55
Resim 4.23. 12 yaş, Kız.....	56
Resim 4.24. 11 yaş, Erkek.....	57
Resim 4.25. 12 yaş, Kız.....	58
Resim 4.26. 11 yaş, Kız.....	59
Resim 4.27. 10 yaş, Kız.....	60
Resim 4.28. 11 yaş, Kız.....	61
Resim 4.29. 10 yaş, Kız.....	62
Resim 4.30. 11yaş, Kız.....	63
Resim 4.31. 11 yaş, Kız.....	64
Resim 4.32. 9 yaş, Erkek.....	65
Resim 4.33. 11 yaş, Kız.....	66
Resim 4.34. 8 yaş, Kız.....	67
Resim 4.35. 10 yaş, Erkek.....	68
Resim 4.36. 9 yaş, Erkek.....	69
Resim 4.37. 9 yaş, Kız.....	70
Resim 4.38. 10 yaş, Kız.....	71
Resim 4.39. 8 yaş, Kız.....	72

Resim 4.40. 9 yaşı, Kız.....	73
Resim 4.41. 9 yaşı, Kız.....	74
Resim 4.42. 8 yaşı, Kız.....	75
Resim 4.43. 8 yaşı, Kız.....	76
Resim 4.44. 8 yaşı, Kız.....	77
Resim 4.45. 10 yaşı, Kız.....	78
Resim 4.46. 11 yaşı, Kız.....	79
Resim 4.47. 9 yaşı, Kız.....	80
Resim 4.48. 10 yaşı, Erkek.....	81
Resim 4.49. 10 yaşı, Erkek.....	82
Resim 4.50. 10 yaşı, Kız.....	83
Resim 4.51. 10 yaşı, Kız.....	84
Resim 4.52. 10 yaşı, Kız.....	85
Resim 4.53. 10 yaşı, Kız.....	86
Resim 4.54. 10 yaşı, Erkek.....	87

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar ele alınmıştır. Ayrıca tanımlar bölümünde, bu çalışmada kullandığımız terimlerin tanımları yapılmıştır.

1.1. Problemi Durumu

Sanat, bireyin kendini tüm yönleriyle ifade edebileceği ortamlar hazırlayan; hayal gücünü ve yeteneğini kullanarak duygu ve düşüncelerini zamanın ötesine iletmesini sağlayan yaratıcı bir insan etkinliğidir. Sanat yaşama anlam katmakta ve insanın kendini ifade etme arzusunu canlandırmaktadır. Sanatın içerisinde önemli bir yeri olan görsel sanatlar, bireyin her yönden kendini geliştirmesini sağlar. Resim ise çizenin iç dünyası, ruhsal ve zihinsel gelişimi hakkında ipuçları bulundurur. 1890 yılında Fransız Psikolog Alfred Binnet, insanın ruhsal gelişimi ile resimleri arasındaki ilişkiyi ilk defa incelemiş ve doğrusal bir ilişki tespit etmiştir.

İnsanın ruhsal gelişiminin resimlerinde ipuçları bırakması, özellikle gelişim sürecinin sağlıklı ilerlemesi açısından çocuk resimlerinin analizinin önemini artırmıştır. Çocuklar, yetişkin bir birey olana kadar birbirini takip eden fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişim süreçlerinden geçer. Bu süreçte kalıtsal özellikleri ile çevresel etmenler onlara eşlik eder. Bulundukları kültür, aldıkları eğitim, tecrübeleri, aile ve sosyal çevreleri çocuğun kişilik oluşumunda ayrı ayrı birer etkindir. Bu süreçte oluşabilecek sorunlar ve gelişim geriliğine bağlı durumlar çocuğun ileriki yaşamını olumsuz etkileyecektir. Bu doğrultuda zamanında müdahale etmek için çocuğun gelişim süreci takip edilmelidir.

Çocukları anlamak bazen sözel ya da yazılı araçlar ile mümkün olamamaktadır. Çocuk dilsel anlatım konusunda yeterli yeteneğe sahip olmayabilir ancak resim çizerek iletişim kurma yeteneğine sahiptir. Çocuk resimlerinin gelişim sırası motor beceriler ile başlar. Duygusal, psikolojik, sosyal ve akademik gelişim ile

devam eder. Çocukta çeşitli becerilerin gelişimi çizginin ifade gücünü güçlendirir. Dünya ile kurduğu iletişimin sağlıklı olması çocuğun yaratıcı özelliğini geliştirir.

Resim yapmak çocuk için çoğu zaman keyifli bir eylem olduğu için çocuk gerginlik hissetmez ve veri toplamak eğlenceli bir şekilde tamamlanabilir. Çocuk duygularını ifade ederken bilinçaltı serbest kalır ve resim çocuk ile ilgili bilgi toplama aracına dönüşür. Çocuk resimleri çocuğun sosyal, duygusal, fiziksel ve akademik gelişimlerine ilişkin bilgiler sunmaktadır. Resim aracılığı ile çocuklar umutlarını ve korkularını dile getirmeden aktarabilmektedir. Resim çocuğun ikinci bir dilidir.

Çocuk için resim fiziksel olarak kalem tutabilmesi ile başlar. Bebeklik döneminde tüm çocuklar evrensel bir gelişim süreci gösterir. İlk çizimler rasgele çizgilerden oluşur. İlkel şekiller ve formlar bu dönemde birçok kültürde ortak görülmektedir. Çizimlerin gelişimi ortaktır. Küçük çocukların sanatı dünyanın her yerinde aynıdır. Zamanla anlam kazanan çizgiler çocuğun yaşadığı çevreyle bağ kurmasına aracı olur. Doğuştan gelen bireysel farklılıklar, çevre, kültür, yaşam şekli, eğitim vb. etmenler çocuğun çizimlerinde etkili rol oynamaktadır. Çocuk kültürlendikçe çizimler kültürden kültüre farklılık göstermeye başlar. Çocuk kültürel anlamda etkilendikçe resimleri içinde bulunduğu kültürün özelliklerini taşımaya başlar ancak anlatılmak istenen durum çocuğa özel ve biriciktir.

Resim yapan çocuklar genel olarak mutlu kabul edilir. Çocuklar duygularını; korku, sevinç, heyecan, hüznün, keder vb. resimleri ile ifade ederler. Onların dünyayı algılama ve yorumlamaları ile ilgili verilere resim sayesinde ulaşabiliriz. Çocuklar resim yaparken kullanacakları malzemeleri ve çizmek istedikleri figürleri, nesneleri dikkatli bir biçimde seçerler. Seçtikleri kâğıt, kalem, boya duygu durumlarını ve kişiliğini ortaya koyar. Örneğin; kalın uçlu kalem kararlı, ince uçlu kalem daha naif karaktere yorumlanabilir. Sayfa boyutu konusunda kâğıdın büyüklüğü çocuğun kendisini gösterme arzusuna, küçük kağıtlar ise iyi bir konsantrasyona sahip olduğuna işaret edebilir. Dolayısı ile çocukların kullandıkları kağıtlar tesadüfi seçilmez (Köseoğlu, 2023). Nesnenin ya da figürün boyutu, sayfadaki yeri, yönü, şekli çocukla ilgili bilgiler sunar. Bu doğrultuda her çocuğun resmi orijinaldir. Bu çalışmalar çocuk ile ilgili gizli bir hazine değerindedir.

Resim çocukların özgür alanlarıdır. İyi kötü yoktur. Kural yoktur. Çocuk istediği mesajı özgürce ortaya koyar. Çocuklar sadece resim yapma yeteneklerini değil aynı zamanda akademik ve görsel algılarını da ortaya koyarlar. Resimler akademik düzey, zekâ, yaş ve çizim yeteneğinden etkilenir. Çocukların yaşı ve bilişsel gelişimi dikkate alınması gereken önemli bir faktördür. Çocuk yaptığı çizimlerinde duygusal ve bilişsel gelişiminin izlerini taşır. Zihinsel ve bedensel gelişimde olduğu gibi çizgisel gelişimi de aşamalar halinde gerçekleşir. Çocukların karalamalar ile başlayan çizgisel gelişimi, resimlerinde şemaları kullandığı sembollerden faydalandığı aşamalar sonrası, gerçekçi ve mantığa dayalı çizimler ile devam eder. Çizgisel gelişimin sistematik olarak evrelerden oluştuğunu ilk kez fark eden Gustaf Britsch olmuştur (Samsun ve Güven, 2022). Luquet'in 1500 resim ile yaptığı araştırmalar çizgisel gelişim aşamalarının psikoloji alanında kullanırlığının önünü açmış (S. Dilmaç ve Dilmaç, 2023), sanat eğitimcisi Victor Lowenfield'in çalışmaları ile sanat eğitiminin çizgisel gelişime katkısı incelenmiştir (Büyükkarabacak, 2008). Çocuk resmi ve çizgisel gelişim aşamaları birçok alanda ve konuda araştırılmaya devam edilmektedir. Bu doğrultuda yapılan araştırmalar sonucunda akademik alanda başarılı çocukların diğer çocuklara oranla daha yüksek sanatsal gelişime sahip oldukları belirtilmektedir. Ayrıca çocukların günümüzde çizgisel gelişim aşamalarının gerisinde kaldıkları belirlenmiştir (Balcı ve Say, 2005). Küçük (2023) yapmış olduğu araştırmada gerçeklik döneminde olması gereken 16 öğrencinin karalama, şema öncesi ve şema dönemine ait olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yaşıtlarına göre daha hızlı kavrama yeteneğine sahip, toplumun yüzde üçünü oluşturan ve resim alanında yeteneği olduğu tespit edilmiş üstün yeteneklilerin çizgisel gelişim aşamalarında da önde olması beklenmektedir. Bir toplumun geleceği adına önemli beklentileri olan üstün yeteneklilerin duygusal, sosyal ve zihinsel gelişiminin sağlıklı ilerlemesi kadar çizgisel gelişiminin de doğru zamanda doğru aşamaları takip etmesi gerekir. Alanyazın incelendiğinde üstün yeteneklilerin çizgisel gelişim aşamalarını inceleyen araştırmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Var olan çalışmalar içerisinde Ögünmez'in (2015) yılında yapmış olduğu araştırmada üstün yetenekli çocukların normal düzeydeki çocuklara göre sanatsal gelişimlerinin büyük ölçüde farklılıklar göstermedikleri sonucuna ulaşması dikkat çekicidir. Resim alanında

üstün yetenekli tanısı konulan çocukların çizgisel gelişim aşamalarının incelendiği araştırmalara rastlanmamıştır. Bu doğrultuda Görsel sanatlar alanında tanılanmış üstün yetenekli çocuğun bulunduğu çizgisel gelişim aşaması ve resimlerindeki seçtiği konular alanyazına önemli bir katkı sağlayacaktır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Görsel Sanatlar alanında üstün yetenekli tanısı konulmuş 8-12 yaş grubu çocukların çizgisel gelişim evreleri düzeyi ve hazır malzeme verilerek oluşturdukları resimlerin konu seçimi dağılımı nasıldır?

1.1.2. Alt problemler

1. Görsel sanatlar alanında tanısı konulmuş üstün yetenekli çocuğun bulunduğu çizgisel gelişim aşaması hangi düzeydedir?
2. Görsel Sanatlar alanında tanısı konulmuş üstün yetenekli çocukların hazır malzeme verilerek oluşturdukları resimlerinin konu seçimi dağılımı nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Alanyazınında yapılan incelemeler sonucunda, görsel sanatlar alanında üstün yetenekli tanısı konulmuş çocukların resimlerinin incelendiği geniş kapsamlı çalışmaların eksikliği gözlemlenmiştir. Bu çalışma, görsel sanatlar alanında üstün yetenekli tanısı almış 8-12 yaş grubu öğrencilerin resimlerini inceleyerek, onların iç dünyalarını anlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın, ebeveynlere ve eğitimcilere kaynak oluşturması hedeflenmektedir. Çalışmanın odak noktası, öğrencilerin çizgisel gelişimlerinin araştırılmasıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Görsel sanatlar alanında üstün yetenekli tanısı konulan çocukların çizgisel gelişim aşamalarının analiz edilmesi, eğitime ve dolayısıyla sanat eğitimi disiplinin ilerlemesine önemli bir katkı sağlayacak; öğrencilerin sanatsal yeteneklerinin ve gelişimlerinin daha iyi anlaşılmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olacaktır.

Ayrıca bu araştırma, öğrencilerin iç dünyalarını daha derinlemesine anlamak ve ebeveynler ile eğitimcilere rehberlik etmek için bir kaynak oluşturacaktır. Bu nedenle, görsel sanatlar alanında üstün yetenekli çocukların çizgisel gelişimini araştırmak, disipline katkı sağlamanın yanı sıra eğitim ve rehberlik alanlarında da önemli bir rol oynamaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

Araştırma konusu olan doğada buldukları bir veya birden fazla taş kullanarak oluşturdukları resim çalışması ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma görsel sanatlar alanı ile sınırlandırılmıştır

Araştırma görsel sanatlar alanında üstün yetenekli tanısı alan öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

Uygulama çalışmaları, Edirne BİLSEM ile sınırlandırılmıştır.

Çalışma grubu, adı geçen kurumdan 8-12 yaş öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.

Uygulama çalışmaları, haftada 4 ders saat olmak üzere 1 hafta ile sınırlandırılmıştır.

Uygulama çalışmaları 2023-2024 eğitim-öğretim yılı ikinci dönemi ile sınırlandırılmıştır

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

Öğrencilerin, uygulama çalışmalarını kendi beceri ve yetenekleri doğrultusunda ve bir yardım almadan yaptıkları varsayılmaktadır.

Öğrencilerin, görüşmelerde düşüncelerini açıklarken gerçekçi ve samimi oldukları varsayılmaktadır.

Değerlendiricilerin, öğrencilerin yaptıkları uygulama çalışmalarını değerlendirirken objektif oldukları varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

1. Görsel Sanatlar: “Desen, resim, özgün baskı, heykel; film, televizyon, grafik üretim tasarımı gibi iletişim ve tasarım sanatları; kentsel tasarım, iç mimarlık ve manzara tasarımı gibi mimarlık ve çevresel sanatları; halk sanatlarını, içeren geniş bir sınıftır” (Özsoy, 2019).

2. Özel Yetenekli Birey: Ülkemizde üstün zekâ veya üstün yetenek yerine aynı kavrama karşılık gelmek üzere özel yetenek kavramı kullanılmaktadır. “Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya akademik alanlarda yaşitlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireyi ifade eder” (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2018).

3. Bilim ve Sanat Merkezi: “Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim “kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin bilincinde olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur” (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2022).

4. Çizgi: “Sanatın bir elemanı: Hareket eden bir sivri ucun bir yüzey üzerinde bıraktığı aralıksız iz” (Keser, 2009).

5. Çizgisel Gelişim basamağı: 2-14 yaş arası çocuk resimlerinin kendi kuralları içinde basitten karmaşığa doğru organik bir biçimde geliştiği aşamalardır (Özönder Aydın, 2017).

6. Renk: “İnsan gözünün görebildiği ışık tayfının dalga boyu” (Keser, 2009).

7. Mekân: “İnsanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırladığı kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir boşundur.” (Gür, 1996).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi

Sanat, içinde bulunduğu dönemin gerçeklerine göre devamlı değişen net bir tanımı yapılamayan dinamik bir kavramdır. Sanat bazı dönemler bir iletişim aracı olarak kullanılırken bazı dönemler ise toplumun yaşam biçimine ışık tutmuştur. Her kültür duygu ve düşüncelerini, geçmişten günümüze farklı sanatsal yollarla dışa vurmuştur. Eski çağlarda mağara duvarlarında çizilen resimlerden günümüze değin sanata birçok kez farklı anlamlar yüklenmiştir. Günümüzde de sanata yüklenen anlamlar değişimlerine devam etmektedir (Bilge, 2023).

Bireylerin sahip olduğu yeteneklerin ortaya çıkmasında eğitimin önemi oldukça fazladır. Eğitim yoluyla bireyin duygu ve düşüncelerinin doğuştan getirdiği yeteneklerle ortaya çıkması sağlanır. Bu doğrultuda sanat eğitimi önemli bir yol göstericidir (Küçük, 2023).

Sanat eğitimi, bireyin tüm yönleriyle gelişmesini, özgün ve yaratıcı ürünler ortaya koymasını, farklı bakış açıları ve düşüncelerini üretimlerine yansıtmasını amaçlar. Bu doğrultuda çağın gerekliliklerine uygun nitelikli bireyler yetiştirilmesine destek olur. Ayrıca sanat bireyin yaşadığı dünyayı inşa etmesinde, çevresine duyarlı olmasına etkin rol oynar. Sanat eğitimi düşünmeyi ve düşüncelerini ifade etmeyi öğretir. Birey, araştırmacı ve sorgulayıcı bakış açısını benimser. Özgür yapıtlar ortaya koyar. Sorumluluk almaktan kaçmaz ve sorunları ile baş edebilme yeteneği kazanır (Bilge, 2023). Özgür ortamlar oluşturan sanat eğitimi, bireyin hayal gücünü besleyerek yaratıcılığını artırır, yeni düşüncelerin ortaya çıkmasını teşvik eder. Böylece sanat eğitimi bireye, tüm öğrendiklerini bütünsel bir yaklaşımla somut eserlere dönüştürme imkânı verir.

Sanat eğitimi ve yaratıcılığın bu doğrusal ilişkisi günümüz 21.yüzyıl becerilerine sahip olması istenen bireyler için yaratıcılığın geliştirilmesinde görsel sanatlar eğitiminin önemini daha da artırmıştır. Bu doğrultuda görsel sanatlar

eğitiminde bulunan her çocuk yaratıcıdır ilkesi dikkat çekmektedir (Susus, 2012). Sanat eğitiminde önemli bir yeri olan görsel sanatlar eğitimi, çocukların zihinsel ve fiziksel süreçlerini destekleyerek gelişimlerine önemli bir katkı sağlar. Bireyin kendini daha iyi tanımasına ve sosyal becerilerini geliştirmesine katkı sağlar. Görsel sanatlar eğitimi sonucunda çocuk, estetik kaygısını azaltır, duygusal yönden kendini geliştirir ve yaşadığı çağın gerekliliklerine uyum sağlar (Samsun ve Güven, 2022).

2.2. Görsel Sanatlar Alanında Tanısı Konulmuş Üstün Yetenekliler

Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği' 6. maddesinin (i) şıkkında "üstün zekâ- çocuk olarak ZB çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 130 veya daha yukarıda olma"; (j) şıkkında ise, üstün özel yetenekli çocuk için "ZB çeşitli ölçeklerde 110 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, teknik vb. alanlarda yaşitlarından belirli ölçüde üstün olma" kriterleri getirilmiştir. Üstün kabiliyetli kişi diğer insanlardan farklı düşünebilme, davranabilme kabiliyetine sahiptir (Yavuzer, 1995).

Görsel Sanatlar alanında tanısı konulmuş üstün yetenekli çocuklara doğuştan var olan yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri, nesnel dünya ile kendisi arasında kurduğu ilişkiyi doğru ifade edebilecekleri, duygusal ve zihinsel gelişimlerine olumlu katkılar sağlayan etkinlik temelli, zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış bir görsel sanat eğitimi verilmesi gerekmektedir (Şenkesek, 2019). Bu doğrultuda Bilim ve Sanat Merkezlerinde verilen görsel sanatlar eğitiminin amacı hayal gücü gelişmiş, hayatlarında sanat için zaman ayıran, estetik bakış açısı olan, gözlem yeteneği kuvvetli, nesnel dünyanın farklı boyutlarını algılayan, yaratıcılığını kullanabilen, farklı materyallerden özgün tasarımlar yapabilen öğrenciler yetiştirmektir (Temel, 2023).

2.3. Çocuk Resmi

Psikoloji alanında bireyi tanımak için resim yöntemlerini kullanmaya olan ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye’de fazla olmamasına rağmen Amerika, Rusya ve Batı ülkelerde resim testleri yaygın olarak kullanılmaktadır (Halmatov, 2023). Çizilen resim ile resmi çizen kişinin ruh hali arasında bir etkileşimin olduğu birçok uzman tarafından ileri sürülmüştür. Bu nedenle resmin birey hakkında bilgi alma kaynağı olarak kullanılması doğal olarak kabul edilmektedir (C. A. Malchiodi, 2005).

Çocuk resimleri üzerine çok araştırmalar yapılmıştır. Çocukların resimlerinden yola çıkarak çocuk hakkında bilgi sahibi olmak, onun sadece duyguları hakkında değil aynı zamanda zihinsel gelişimi hakkında da yorumlarda bulunmak konusunda çok farklı görüşler mevcuttur. Bireyi tanımada resimlerin kullanılmasını kimi bilim adamları önemsemezken kimileri desteklemektedir. Resim çizme, çocuklar ve yetişkinler için iletişimi kolaylaştıran, zenginleştiren ya da kendini ifadeyi güçlendiren bir araç olarak tanımlanabilir. Özellikle çocuklar, sözel olarak ifade edemedikleri duygu ve düşüncelerini çizdikleri resimler yoluyla yansıtır. Çizilen resimler üzerinde yapılan görüşmeler yoluyla da bu duygu ve düşünceleri daha iyi anlaşılır. Çocuklar farkında olduğu ya da olmadığı duygu ve düşüncelerini resimle daha iyi anlatabilir (Halmatov, 2023).

Nesneleri duyu organlarımızın yardımı ile algılarız. Duyu organlarımızın etkin bir şekilde kullanımı sanat eğitimi ile mümkündür. Sanat eğitiminin en önemli adımlarından biri görsel algılamadır (Samsun ve Güven, 2022). Görsel algılaması gelişmiş birey hayal gücü ve yaratıcılığını kullanarak duygu ve düşüncelerini dışa aktarır. Dışa vurum araçlarından biri de resim yapmaktır.

Resim ve çocuk ise birbirlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Çocuk resim yaparken en doğal haliyle, bilinçaltından gelen düşünce ve hislerinin etkisi altındaki imgeleri, hayal dünyasının yansımalarını kullanır (S. Dilmaç ve Dilmaç, 2023). Bu nedenle çocuk resmi, çocuğun fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişim düzeyi hakkında güçlü ip uçları verir (Doğru, Turcan, Arslan ve Doğru, 2006).

Çocuklar sözcüklerden çok, resimlerle kendilerini daha iyi ifade etmektedirler. Daha özgür ve rahat bir şekilde oluşturdukları resim yüzeyi en önemli iletişim araçlarından birine dönüşür (O. Dilmaç ve Dilmaç, 2023). Çocuk bilerek veya bilmeyerek çizimlerinde kendi duygu ve düşüncelerine yer verir. İç dünyasından bıraktığı bu izler hayal dünyasına açılan bir kapı olduğu gibi yaşadıkları hakkında detaylı bilgiler verir (Akay ve Arslan, 2018). Çocuğun resim yaparken kullandığı tüm araçlar ve bu araçların kullanım yerleri soyut dünyasından somut göstergeler oluşturmaktadır. Çocuk resmi çocuğun iç dünyasını ve gelişimsel özelliklerini yansıtan bir aynadır (S. Dilmaç ve Dilmaç, 2023).

Çocukların gelişimsel özelliklerinin yaptıkları resimlerle ilişkili olmasının fark edilmesi sonucu 19.yüzyılın sonlarına doğru özellikle 1885-1920 yılları arasında birçok araştırma yapılmış ve binlerce çocuk resmi analiz edilmiştir. Bu doğrultuda çocuk resimlerinde belirli sınıflandırmalar yapılmıştır (Doğru ve diğerleri, 2006). Günümüzde de araştırmalar devam etmekte, 21.yüzyıl becerilerini kazanması beklenen ve değişen, sürekli gelişen teknolojinin içinde yetişen çocukların bu sınıflandırmalara uyumu incelenmektedir.

2.3.1. Çocuk Resmine İlişkin Görüşler

Çocuk dünyasında önemli bir yere sahip olan resim birçok araştırmaya konu olmuş ve bu doğrultuda birçok görüşün çıkmasına neden olmuştur. Bazı görüşler çocuk resimlerini zihinsel aktiviteler olarak görse de diğer görüşler güdülerin ve duyguların yansıması olarak açıklama getirmiştir (Yavuzer, 1995).

2.3.1.1. Gelişimsel Yaklaşım

Gelişimsel yaklaşıma göre çocuk çizimleri birbirini izleyen aşamalardan oluşur. Bu aşamalarda çocukların gelişimlerine paralel olarak resimlerindeki çizimler, kullandıkları renkler veya oluşturdukları kompozisyonlar benzer ortak özellikler içerir. Ayrıca bu yaklaşım çocuğun çizimlerini bir oyun çeşidi olarak da açıklamaya çalışır (Köseoğlu, 2023).

2.3.1.2. Projektif Yaklaşım

Çocuğun dışı vurmadığı yönlerini anlamak, içinde yaşadığı çatışmaları algılayabilmek onun her yönüyle gelişebilmesi için gerekli bir durumdur. Bu yönüyle çocuk resimleri bir araç olarak görev yapar ve çocuğun sağlıklı gelişimine katkı sağlar. Bu doğrultuda Projektif yaklaşımın temeli psiko-analitik kurama dayanır. Psiko-analitik kuramın öncüsü Piaget, oyun çağı çocuklarının resimlerinde duygu ve düşüncesele yaşamı ile ilgili imgeleri görmenin mümkün olduğunu savunur. Resim simgesel bir oyundur. Çocuğun çevresindeki dünyası ile iç dünyası arasında bir köprü görevi üstlenen resim çevresine uyum sağlama sürecinde duygularını aktarabildiği bir simgeler dünyası yaratmasını sağlar. Bu nedenle projektif yaklaşım, çocuğun

resimlerinin kişiliği ile ruhsal uyumunu değerlendirmeye dayanan kliniksel yansıtmacı yaklaşımla açıklamaya çalışır. Bu yaklaşımda çocuk, resmini bilinçdışında bulunan duygu ve düşüncelerinin etkisi altında yapmaktadır. Bilinçdışı kaynaklardan gelen çatışma dolu yansımalar resim aracılığıyla belince taşınır (Tölük Aferin, 2015).

2.3.1.3. Sanatsal (artistik) Yaklaşımlar

Sanatsal yaklaşım çocuğun zevk alma odaklı resim yapması üzerinde durmuştur. Bu yaklaşıma göre çocuk sanat odaklı çizimler yapmaz. Çocuğun çizimlerinde içten gelen yaratıcı coşku vardır. Çocuklar resimlerini zevk almak için yapar (Köseoğlu, 2023).

2.3.1.4. Sembolik Yaklaşımlar

Sembolik yaklaşımda çocuğun resmi sembollerden oluşur. Çocuk objenin gerçek halini değil, kendisinde oluşturduğu yansımaları sembolik olarak resmeder. Örneğin yan yana çizdiği iki daireden birini “baş” diğerini “vücut” olarak anlam yükler. Aynı sembol farklı yansımalar doğurabilir. Örnekte olduğu gibi birbirinin aynısı olan bu daireler onun dünyasında farklı anlamlar taşımaktadır (Yavuzer, 2021).

2.4. Çocuk Resimlerinin Özellikleri

Çocuk resimlerinde her gelişim döneminde bireysel farklılıklar vardır. Ancak bu bireysel farklılıkların yanında ortak özelliklerinde araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Çocuk çizimlerinde ki ortak özellikler düzleme, tamamlama, hiyerarşi, saydamlık (Artut, 2004), simgesellik, espri, simetri, tipin oluşumu gibi kategorilere ayrılır (Köseoğlu, 2023).

Çocuk resminde mekân kavramı ve çizimlerini yüzeye uygun yapma çabası düzleme özelliği olarak ifade edilir. Tamamlama özelliği ise çocuğun düşündüğünü çizimlerine aktarmaya çalışmasıdır. Hiyerarşi özelliği ise çocuğun dikkat çekmek istediği çizimi ön plana çıkarma eğilimidir. Önem verdiği, vurgulamak istediği figürü daha büyük ya da daha belirgin çizer. Saydamlık özelliği ise ilk bakışta fark edilmeyen unsurların kullanılmasıdır. Resimde simgesellik özelliği çocuğun resimlerinde duygu ve düşüncelerini sembol ya da simgelerle ifade etmesidir. Espri özelliği çocuğun

objelere yüz mimikleri, göz, ağız gibi unsurları çizmesi durumudur. Çocuğun kullandığı yüzeyi dengeli kullanma çabası ve hem sağına hem soluna benzer figürler çizmesi simetri özelliği ile açıklanır. Resimde tipin oluşumu özelliği ise çocuğun ilk çizimlerinden başlayarak tekrarlı ve gelişerek oluşturduğu bir çizimdir. Bulunduğu çizgisel gelişim ile paralel olarak çocuk oluşturduğu tipi geliştirir ve resimlerinde onu kullanma eğilimine girer (Köseoğlu, 2023).

Tüm bu çocuk resimleri özellikleri, çocuğun duygusal, zihinsel, sosyal ve fiziksel gelişimlerine göre zamanla bireyselleşerek farklılıklar oluşturur ve bu farklılıklar çocuğun kişilik gelişimini doğrudan etkiler. Çocuğun gözlemleri ve tecrübeleri, çevresel faktörlerin etkisi ve zihinsel gelişimi çizimlerini etkiler. Bu doğrultu da çizimleri değişerek gelişir. Yaptığı resimler zamanla duygu ve düşüncelerini ifade edebileceği bir araç haline dönüşür (Susus, 2012).

İki farklı ülkede yaşayan, farklı kültür ve aile yapılarına sahip olan çocukların sanat eğitimi açısından ne gibi farklılıklara sahip olduklarını araştıran Aydemir (2012), çocukların bulundukları sanatsal gelişim aşamalarında, kullandıkları tekniklerde, oluşturdukları kompozisyonlar, oran-orantı, renk kullanımı, figür çizimi, perspektif kullanımı, yazı ve simge kullanımı gibi birçok yönden farklılıklarının olduğunu gözlemlemiştir. Bu doğrultuda çocuğun aldığı sanat eğitimi, çevresel faktörler ve kalıtım etkisi sanatsal gelişim aşamalarını ve çocuk resminin özelliklerini doğrudan etkilemektedir (Aydemir, 2012).

2.4.1. Üstün Yetenekli Çocuğun Resim Özellikleri

Yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenebilen üstün yetenekli çocukların resim alanında da akranlarının üzerinde gelişim özellikleri göstermeleri beklenmektedir. Resim alanında tanınmış üstün yetenekli çocuğun, iki veya daha fazla kavram arasındaki ilişkiyi daha erken keşfetme, çizimlerinde hayal gücünü yansıtmaya yatkınlık, yaratıcı seçimlere yönelme, renklerin canlı olmasına önem verme, resmini kağıdın tüm yüzeyine yayma, daha fazla ürün çıkarma ve mükemmele ulaşma isteği gibi özellikleri vardır (Yavuzer, 1995).

2.4.2. Çocuk Resimlerini Analiz Ederken İzlenebilecek Yollar

Çocuk için yaptığı çizimler dış dünyası ile bir iletişim aracıdır. Bu iletişim aracında kendisini ifade etmek için sembolleri aracı olarak kullanır. Algıladıkları dış dünyayı sembollere yükledikleri anlamlar vasıtasıyla ifade etmektedirler. Sembollere dönüşen çizimleri çocuğun iç dünyasına bir yolculuk başlatır. Bir çocuğun özgürce yaptığı çizimler, çocuğun ilgi alanları, merakı, duygu ve düşünceleri hakkında önemli bilgiler içerir (Köseoğlu, 2023). Bu doğrultuda çocuk resimlerinin analizinin önemi her geçen gün daha da fazla artmaktadır.

Çocuk resimlerinin analizinde farklı yaklaşımlar kullanılmaktadır. Üstündağ (2020)'e göre çocukların gelişimsel özelliklerine paralel bir süreçte analiz yapan gelişimsel analiz, çizimlerin tanımlanmasını ön planda tutan içerik analizi, duygu ve düşüncelerini yansıtır miktarına odaklanan yorumlayıcı analiz olmak üzere üç farklı yaklaşım vardır (Üstündağ, 2020).

2.5. Çocuk Resimlerinin Çizgisel Gelişim Aşamaları

Çocuk resimleri birbirini takip eden aşamalardan oluşan bir süreçtir. Bu süreç nokta vuruşları, ilk çizgiler ile başlar ve kısa bir zamanda bu basit yapıları çizgiler karalamalara dönüşür (Soyupak Yalçinkaya, 2020). Bu anlam ifade etmeyen karalamalar zamanla çizgisel gelişim aşamalarının ilk evresini oluşturur ve ergenlik döneminin sonuna kadar devam ederek aşamalar halinde ilerler (Artut, 2004).

Zihinsel ve bedensel gelişimi gibi çocuğun resimleri de gelişim gösteren bir süreçtir (Susus, 2012). Bu gelişimin aşamalar halinde olduğunu ilk kez ifade eden Gustaf Britsch, çocuk resimlerinin temel basitlikten karmaşıklığa giden sistematik evrelerden oluştuğunu belirtir (Samsun ve Güven, 2022).

Rouma, 1900-1915 yıllarında yapmış olduğu kapsamlı araştırmalar sonucu çocuk resimlerinin gelişimsel bir sürecinin doğrultusunda evrelerden oluştuğunu ifade eder (Ölçer, 2019). Çocuk resimlerinin gelişimsel yaklaşım içerisinde değerlendiren öncü bilim insanlarından biri de Luquet'tir. Piaget'in bilişsel gelişim teorisini temel alan Fransız psikolog Luquet, aralarında kızı Simonne çizimleri de bulunan 1500

çizimi incelemiştir. Çocukların İlk çizim denemelerinin karalamalardan ve düzensiz izlerden oluştuğunu, zaman içerisinde gelişim sürecine paralel olarak birbirini takip eden aşamalara ayrıldığını fark etmiştir (S. Dilmaç ve Dilmaç, 2023).

Çocuk resimlerinin benzer yaşlarda benzer çizgisel gelişim evrelerine sahip olduğunu ileri süren birçok araştırma yapılmıştır. Farklı adlandırmalar verilmiş benzer içerikli çizgisel gelişim evrelerinden en sistemli olanı ve kabul göreni Avusturyalı Sanat Eğitimsi Victor Lowenfield'in tanımladığı evrelerdir (Büyükkarabacak, 2008). Benzer şekilde Yavuzer, bu evreler şu şekilde sıralamıştır:

1. Karalama Evresi	(2-4 Yaş)	(Scribbling)
2. Şema Öncesi Dönem	(4-7 Yaş)	(Preschematic)
3. Şematik Devir	(7-9 Yaş)	(Schematic)
4. Gerçekçilik Dönemi	(9-12 Yaş)	(Realism)
5. Doğalcılık Dönemi	(12-14 Yaş)	(Pseudo-Naturalistic)

Yavuzer'e göre çocuklar güçsüz ama özgür havada olan ilkel çizgilerle başlayıp, yaşadığı çevre ve içinde bulunduğu kültürel yapılarına uyan sistematik evrelerden oluşan resimler yapmaktadır (Yavuzer, 1995). Bu evrelerin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

2.5.1. Karalama Dönemi (2-4 yaş)

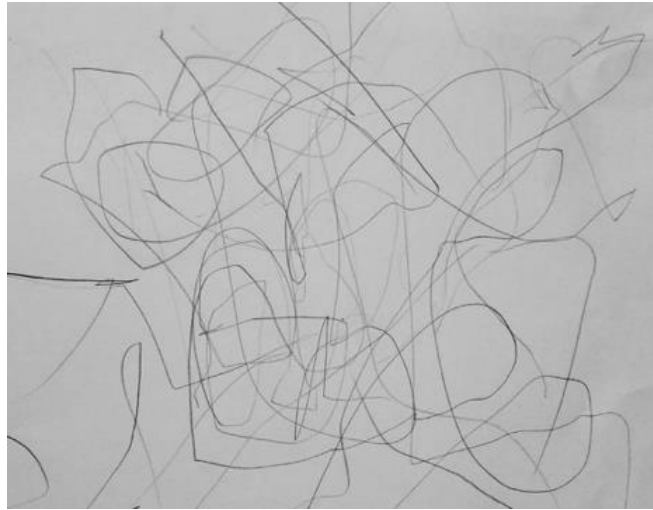
Çocuk resimlerinin ilk aşaması Karalama dönemidir. Gelişimsel olarak büyümenin başlangıcıdır. Çocuk, ince kaslarının olgunlaşması doğrultusunda çizimlerini kontrol altına alır ve düzenli bir gelişim görülür. Karalama dönemine ilk geçiş süreci, çocuğun kas gelişimi, zekâsı ve çocuğa sağlanan imkanlar doğrultusunda erken veya geç başlayabilir. İlk çizimler rastgelelik içermektedir. Gelişigüzel gerçekleşen ilk eylemler bilinçdışı, kontrolsüz karalamalardır. Amacı olmayan çizgilerdir (Susus, 2012). Bu çizimleri, dikkat süresi kısa olan çocuk, 1.5 yaş civarında kazanacağı nesnelerin işlevselliği olmaksızın gerçekleştirir. Çevresindeki uyaranlara heyecanla tepki veren, merak ve ilgiyle tanılama süreci geçiren çocuğun nesneleri tanıması 1.5 yaşından sonra başlar (Artut, 2004). Bu süreçte parlak renklere, oyuncaklara, seslere ilgisi artar ve deneyimleme arzusu ile eline aldığı her objeyi

mekân algısı olmaksızın vurarak, sürterek algılamaya çalışır. Kalem, boya gibi yüzeyde iz bırakan araçlarla tanışan çocuk ilgisi artarak yeni deneyimler oluşturur. Bıraktığı izler düzensiz çizimlerden oluşur.

Resim 2.1. Karalama Dönemi Çocuk Resim Örnekleri (araştırmacının arşivinden alınmıştır).

Resim 2.1.a. Erkek, 21 ay.

Resim 2.1.b. Erkek, 21 ay.

Resim 2.1.a da amaçsız karalamalar görülmektedir. Çocuk iz bırakmaktan keyif almaktadır. Başarma duygusundan haz almaktadır. Çocuğun amaçlı çizgiler oluşturmaya çalıştığını fakat başarısız olunca kalemi bastırarak çizmeye devam ettiğini

görmekteyiz. Çalışmayı yapan ikiz erkek çocuklardır. Konuşmaya henüz başlamayan çocuklar karakterlerini çizimleri ile göstermektedir. Resim 2.1.a çocuk daha keskin çizgiler oluştururken Resim 2.1.b daha oval çizgiler görülmektedir.

Çocuk ince kaslarının gelişim sürecinin başında olması ve objeler ile çizimleri arasında anlamlı bir ilişki kurmaması nedeniyle çizimlerinde kontrolsüz karalar görülür (Büyükkarabacak, 2008). Çizgiler anlık duyguların etkisi altında bazen hafif bastırarak bazen sert darbelerden oluşur.

İlk zamanlar avuç içiyle kavranmış kalem ya da boya koldan aldığı güçle sağa sola hareketlerden oluşan çizimler vardır. Fiziksel gelişimin paralelinde koldan bilek el ve parmaklara doğru artan kas gelişimi sonucunda çizgiler kontrol altına alınır. Çizimlerde amaca yönelik ritmik hareketler artar ve büyük dairesel şekillere yönelim olur. Yüzeyde bıraktıkları izler ile fiziksel hareketleri arasında ilişki kurmaları sonucu rastgele çizilen karalamalar tekrarlı hareketler sonrası bilinçli hareketlere dönüşür (Artut, 2004). Çocuk yaptığı çizimlerinden büyük keyif alır. Çocuğun bu istek ve arzusunun köreltilmemesi için çocuğa müdahale edilmemeli, özgürce çizebileceği ortamlar yaratılması gerekir (Susus, 2012).

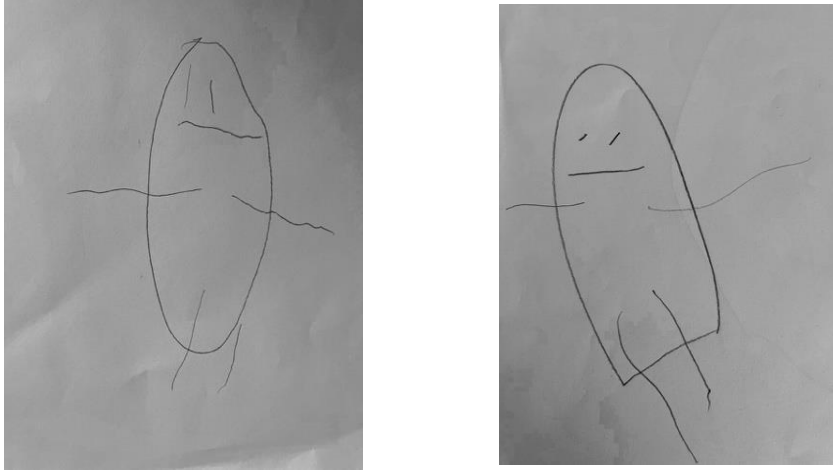
Linderman'a (1997) göre, Karalama dönemi, İsimsiz karalamalar, Kontrollü karalamalar ve isimlendirilen karalamalar olmak üzere kendi içinde farklı gelişim aşamalarını barındırır. Gelişigüzel çizgiler ile düzensiz hareketleri kapsayan isimsiz karalamalar aşamasını, çocukta motor gelişimin artması sonucu elde edilen kontrolün çizimlerde kendini gösterdiği kontrollü karalamalar aşaması takip eder. Bu aşamada çocuk çizgilerin boyutları ve şekilleri arasında ilişki kurar. Nesne ya da objelerin zihinde bir isme kavuşması sonucu karalamalarına isim veren çocuk İsimlendirilen karalamalar aşamasına geçer. Adı olan bu çizimler gerçek görüntüden uzak olmasına çocuğun çevresi ile olan bağlarını somut ortama yansıttığı ilk yapıtlardır (Büyükkarabacak, 2008). Karalama döneminin sonuna doğru ortaya çıkan bu ilkel betimlemeler Cyril Burt "Lokelize Çizimler" olarak ifade edilmektedir. Çocuk gördüğü nesneleri çizmeye çalışır (Artut, 2004).

1948 ve 1981 yılları arasında 2–6 yaş arasında birçok çocuğun dahil edildiği araştırmada Psikolog Dr.Rhoda Kellogg (1910-1987), 7.500'den fazla resmi

incelemiştir. Kellogg araştırmaları sonucunda okul öncesi çocuğun çizgisel gelişim sürecine dair önemli bulgularda bulunmuştur. Bu araştırma sanat gelişimi ve eğitimciler tarafından referans kaynağı olarak görölmektedir. Kellogg, yaptığı araştırmalar sonucunda çocukların karalamalarını sınıflandırarak 20 değişik temel karalama (Basic Scribbling) türünü oluşturmuştur. Bu temel karalama türleri Nokta vuruşlar ile başlayarak Tekil çizgiler, çoğul çizgiler, eğri çizgiler, spiral çizgiler şeklinde devam eder. Çocuğun gelişimsel aşamaları ilerledikçe çizgileri dairesel bir yapıya bürünür (Artut, 2004).

İnce kasların gelişmesi, koordinasyonun artması ve çevresel duyuların etkisi ile çocuğun düzensiz çizimleri eğri dairelere dönüşür. Bu çizimler ‘‘Mandala’’ olarak adlandırılır. ‘‘Mandala’’ Kellogg’a göre elips ve dairenin içinde bulunan iki çizgiden oluşmaktadır Eğrisel çizimler ilk baş ve Güneşin çizimlerinin ortaya çıkmasını sağlar (Geçen, 2018). Araştırmalar sonucu dairesel çizimlerle elde edilen ilk figürlerin özellikleri evrenseldir. İlerleyen zamanlarda dairenin iç kısmına ve çevresine eklenen çizimler ile figürler netlik kazanmaya doğru ilerler (Buyurgan ve Buyurgan, 2020).

Resim 2.2. Mandala Örnekleri (araştırmanın arşivinden alınmıştır).

Resim 2.2. Kız,4 yaş.

Resim 2.2. görüldüğü gibi çocuk elipsler çizmiştir. Elipsler insan vücudunu temsil etmektedir. İki yanlarda tek çizgi kol, altta iki çizgi bacak olarak çizilmiştir. Kafa gövdenin içinde iki çizgi gözler, tek bir çizgi ağız olarak çalışıldığı

görülmektedir. Çocuk ilk olarak sayfanın arkasında çizim yapmaya çalışmış beğenmeyip sayfayı çevirerek çalışmasını tamamlamıştır.

Resim 2.3. Baş Çizimleri Benzerleri (Yavuzer, 1995).

“Mandala” çocuğun zihnindeki figürlerin somut olarak aktarıldığının göstergesidir. Sanskritçe daire anlamındaki bu çizim, doğu felsefesine göre evrenin sembolüdür. Ayrıca Jung psikolojisine göre insanın ruh ile aklının birbirini tamamlamasını temsil eder. Jung ve Arnheim, mandalanın fiziksel gelişimin etkisi ve çocuğun psikolojik olarak düzensizliği düzenli bir yapıya çevirme gereksinimi sonucu ortaya çıktığını ifade eder. Bu doğrultuda evrensel bir sembol olarak görülür (Büyükkarabacak, 2008).

2.5.2.Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)

İnce kas kontrolünü sağlamış çocuk Şema öncesi dönemde çevresi ile kurduğu iletişimini çizimlerine aktarmaya başlar. Net çizimler olmamasına rağmen ev, araba, çiçek gibi cisimlerin resimlerini yapmaya çalışır. Dış dünyası ile teması arttıkça resimlerinde konu olarak kullandığı cisimlerin sayısı artmaya başlar. Perspektif ve oranlı kullanım kaygısı olmadan çizimler yapar. Çocuk, gelişim dönemlerinden işlem öncesi döneme de denk gelen bu dönemde, yaptığı resimleri sözel olarak açıklamaya çalışır (Samsun ve Güven, 2022).

Resim 2.4. Altı yaş çocuk resmi örneği (araştırmacının arşivinden alınmıştır).

Resim 2.4. de çocuğun çizdiği aile resmi görülüyor. Çocuk babası annesi kendisini ve ablasını çizmiş. Yaşına uygun özellikler bulunmakta. Kelebek, güneş ve gökkuşağı bu yaş grubu çocuklarda sıkça karşılaşılan resim öğelerindendir. Ailesini gökkuşağının altında resmeden çocuk en ortada odak noktasında bulunuyor. Yaş özelliği olarak ben merkezci dönemde olan çocuğun çalışmasında cinsiyet özelliği de gözlenmektedir. Evde en fazla vakit geçirdiği iki insan ablası ve annesi çevresinde bulunuyor. Babası annesinin yanında onlara bakıyor. Perspektifin olmadığı ancak mekân algısını yer gök olarak çizdiğini yer çizgisinden ve gökkuşağından görebiliyoruz. Resim 2.4 de zemin çizgisi kâğıdın alt kısmına çizilmiştir. Derinlik kavramı bulunmamakla birlikte saydamlık (röntgen) özelliği figürlerin giysilerinde görülmektedir.

Çocuğun birincil çevresi olan aile hayatının sağlıklı olması şema öncesi dönemin sorunsuz geçirilmesi için oldukça önemlidir. Mutluluk, hüznün gibi yoğun duyguların dışı vurumunu resimlerde görmek mümkündür. Örneğin sevgi dolu bir ailede yetişen çocuğun resimlerinde çizdiği evin bacasından duman çıkar (Buyurgan ve Buyurgan, 2020).

Çocuğun zihin gelişimi arttıkça çizimleri de daha bilinçli olmaya başlar. Resmini yaptığı süreç boyunca çizeceği obje, nesne veya figürü önce düşünür sonra çizmeye çalışır. Yaptığı kompozisyonda artık bir bütünlük oluşmaya başlar (Aydemir, 2012).

Çocukların bu dönemde resimlerinde benmerkezci bir anlayış hakimdir. Tamamlama özelliği olarak da ifade edilen bu anlayış ile çocuk çizimlerini, gördüklerine göre değil düşüncelerine göre yapar. Örneğin bitkilerin kökleri görünürdür. Ayrıca resimlerinde boy hiyerarşisini sıklıkla kullanır. Değer verdiği kişileri resminin merkezine büyük olacak şekilde konumlandırır. Hoşlanmadığı figür veya kişileri resminin köşesine küçük veya silik çizer (Özönder Aydın, 2017). Bu dönemde çocuk ezberlenmiş kalıplar kullanma eğilimindedir. Kuş resmini “M” harfi kullanarak yapması, iki üçgeni birleştirerek kelebek çizmesi bu duruma örnektir. Ezberlenmiş kalıplar çocuğun yaratıcılığını olumsuz olarak etkilemektedir (Artut, 2017, s. 49).

Çocukların kullandıkları renkler üzerine yapılan araştırmalarda, kız çocuklarının erkek çocuklara göre renk seçimine daha fazla önem verdiği sonucuna varmışlardır. Çocukların seçtikleri renkleri ısrarla tekrar seçme eğiliminde olduğu yönünde gözlemler vardır. Ayrıca Yavuzer'e (1995) göre sıcak renkleri tercih eden çocukların genellikle dışa dönük ve sosyal ilişkileri güçlü kişilikleri olduğu, soğuk renkleri tercih eden çocukların ise sosyal ilişkilerde uyumsuz davranışlar sergilediği gözlemlenmiştir. Soğuk renkleri devamlı tercih eden çocuklar bastırılmış duygular eşliğinde çekingen tavırlar sergileme eğilimindedir (Yavuzer, 2021). Çocukların renk ve çizdikleri figürler arasında da bulunmaktadır. İlgilerinin olduğu konulardaki figürlerin sevdikleri renkler ile boyarken Kötü düşünceler besledikleri figürleri sevmedikleri veya en az tercih ettikleri renkler ile boyama eğilimindedirler. Benzer durum karakterler içinde geçerlidir. Kötü karakterleri siyah renk ile boyamayı tercih ederler (Özönder Aydın, 2017).

Resimlerde mekân kavramının başlaması çocuğun yaklaşık beş yaşına gelmesi ile başlar. Mekân üzerinde nesneleri ve figürleri sıralayarak bir kompozisyon oluşturur. Bir noktadan değil birçok noktadan bakılıyormuş gibi çizilen nesneler

düzleme yatırılarak çizilir. Bu özellik düzleme özelliği olarak da ifade edilir (Özönder Aydın, 2017). Ancak zemin kavramı yedi yaşına kadar belirsizdir ve cisimler havada asılı görülür. Zeminin oluşması derinlik kavramıyla paralel olarak ortaya çıkar. Çevre algısının gelişmesi zemin, mekân ve cisimlerin konumunu doğrudan etkilemektedir. Sekiz yaşındaki bir çocuk resminde zemin kavramının oluşmaması, çocukta algıda gecikmelerin olduğunu düşündürebilir. Bu doğrultuda çocukların çizgisel resim aşamaları ile gelişim evrelerinin paralellikleri kontrol edilmeli ve uygun sanatsal eğitimler verilerek çocuğun gelişimine katkı sağlanmalıdır (Samsun ve Güven, 2022).

2.5.3. Şematik Dönem (7- 9 Yaş)

Okul çağına gelmiş çocuk, ailede veya okul öncesi dönemden farklı olarak artık sistemli bir eğitim süreci içerisine girmiştir. Bireysel sorumlulukların arttığı bu dönemde kurallar dünyası ve gerçekçiliğin izleri çocuk resimlerine de yansımaktadır. Bu doğrultuda çocuk, okuyarak öğrendiği bilgilerin, kitaplarda gördüğü resimlerin, daha rutin ilerleyen hayatının etkisi altında çizimler yapmaya başlar. Şemalarda gerçekçilik ön plana çıkar. Kullanılan renkler öğrendiği bilgilerle doğru eşleşmeye sahiptir (Samsun ve Güven, 2022). Malchiodi, (2005) bu yaşlarda çocuğun gövdesi kahverengi olan tepeleri yeşil ağaçları resimlerinde kullandığını, bu konuda katı kurallar oluşturduğunu ifade eder. Objelerin kendi renklerinde kullanılmamasının çocuğun gelişimi açısından şematik döneme geçemediğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Tölük Aferin, 2015).

Okul dönemi çocuğu resimlerinde gerçekçiliği kullanmayı amaç olarak belirler. Gerçek denilince doğada gördüklerinin bir taklidi olarak değil bir anlayış olarak karşımıza çıkar (Kili, 2010; C. A. Malchiodi, 2005). Ancak çizdiği objeler ile gerçekte gördüklerinin benzerliğinin az olması resim yapma isteğinin azalmasına neden olabilir. Gelişimsel özelliklerinden biri olan kabul görme ve başarılı olma isteği nedeniyle çocuk yaptığı resimleri çevresindekilere göstererek onaylatma ihtiyacındadır. Heyecanla yeni öğrendiği bilgilerin çizdiği resimlere de yansımaları görmek isteyen çocuk resimlerine küçük mesajlar bırakır. Bu mesajları kullanarak tam olarak yansıtamadığı çizimlerini açıklamaya çalışır. Mesajlar resme aktarmak istediği duygulara da aracılık yapar (Samsun ve Güven, 2022).

Bilişsel gelişimin artması ile perspektif, ışık, mekân, gibi kavramları öğrenen çocuk resimlerinde üç boyutluluğu kullanma arzusundadır. Yaşının ilerlemesi zihinsel aktivitelerin artmasıyla beraber kavram gelişiminin de hızlandığı görülür. Yaptığı çizimleri tekrarlayarak geliştirmeye çalışır. Çevresindekilerden aldığı onaylar ve beğeniler çizimlerinin pekiştirilmesine ve daha sık tekrarlar yapmasına neden olur. Bu tekrarlarla geliştirilen resimleri zamanla çocuğa ait değişmez formlara dönüşür (Eren, 2020).

2.5.4. Gerçekçilik Dönemi (9-12 Yaş)

Tüm gelişim yönleriyle gerçekçilik ön plandadır. Gerçekçilik, taklitçilikten uzaklaşarak akılcı bir yapıya bürünür. Çocuk, nesnelerin hem kendi içerisinde hem de çevresine göre sahip olduğu oran-orantıyı çizimlerinde göstermeye çalışır. Öğrenilen bilgiler gerçekçi formlarıyla çizime yansır. Örneğin insan figürü gerçek anatomik özelliklerle ve kıyafetlerle resme yansıtılır. Yedi yaşından itibaren ayırdığı cinsiyet özelliklerinin bu dönemde daha belirgin ve gerçekçi olduğunu görmek mümkündür (Aydemir, 2012).

Çocukta oluşan bedensel ve psikolojik gelişimin etkileri görülebilmektedir. Çocuklar çevrelerinin sosyal ve karakteristik özelliklerini resimlerine yansıtır (Artut, 2020, s. 253). Çocuk artık bir toplumun üyesi olarak hareket etmeye başlar ve bu durumu resimlerine yansıtmak ister. Resimlerinde ayrıntılı çizgiler artar ve gerçeğe yakın çizimler yapmaya uğraşır. Çocuk renkleri kullanırken gerçekliği bulma kaygısına girer. Örneğin ten rengini artık yakın bir renkle ifade etmek yerine tam karşılığını bulması için uğraş sarf eder. Geometrik yapıda çizgiler nesnenin gerçek formunu yansıtmakta yetersiz kaldığı için ayrıntılı çizgiler kullanılmaya başlanır (Şenkese, 2019). Malchiodi (2005) göre bu dönemde çocuklar resimlerinde ‘fotoğrafik bir etki’ elde etmeyi ister.

Yavuzer (2009) bu dönemde çocukların konu seçiminde cinsiyetçi ayrımlarının arttığını belirtir. Erkek çocukların konularında araçları, savaşı ve sporu, kız çocukların ise hayvanları, giysileri ve kadın yüzlerini tercih ettiklerini söyler (Şenkese, 2019). Mekân olgusu gelişmeye devam etmektedir. Zemin keskinliği yanında nesnelerin orantılı çizimi de görülmektedir. Perspektif olarak cisimlerin

boyutu, uzunluk ilişkisi ve birbirlerine uzaklık-yakınlık derecesi kavranmaya başlanmıştır (Eren, 2020).

2.5.5. Doğalcılık Dönemi (12-14 yaş)

Gerçekçilik döneminde belirginleşen gerçeğe en yakın çizimler ortaya koyma kaygısı çoğu çocuğun resim yapmayı bırakmasına neden olur. Bu doğrultuda yetişkinlerin büyük bir bölümü doğalcılık dönemine geçememektedir (C. A. Malchiodi, 2005; Okyay, 2008). Doğru zamanda doğru yöntemlerle verilen sanat eğitimi daha çok çocuğun doğalcılık dönemine geçişini kolaylaştırabilir.

Çevresini hızla keşfeden bu yaştaki çocuklar daha önceden kullandığı şemaların algıladığı dünyayı resmetmekte yetersiz olduğunu fark eder (C. Malchiodi, 1998; C. A. Malchiodi, 2005). Doğalcılık döneminde çocuk nesneleri en doğal haliyle yansıtmaya çalışır. Gelişim dönemlerinden ergenlik döneminin de başlangıcına denk gelen bu dönemde yaşadığı ortamı analiz eden çocuk resimlerinde, genel şema formlarını kullanmak yerine tanımlayıcı ve gerçeğe yakın resimler çizer. Buradaki gerçeklik sadece biçimlerle sınırlı değildir. Olayların ifade edilışinde de aslına yakın bir resim çizer (Yolcu, 2022).

Resimlerde çizgiler aslına en yakın formda çizilir. Masa örtüsündeki kırışıklıklar, bir kuş kanadındaki tüylerin kabarıklığı gibi en doğal haliyle ayrıntılı resimler yapar. Renk kullanımı da aslına çok benzer tonlardadır. Ayrıca çocuk resimlerinde duygularını ve düşüncelerini yansıtan renkler kullanabilir. Işık, gölge kullanımı görülmektedir. Perspektif kuralları tam anlamıyla kullanılır (Artut, 2020).

Çevresi ile ilişkileri güçlenmiş gözlem yeteneği artmış çocuk, çizdiği objelerin orantılarını, boyutlarını ve derinliklerini tam anlamıyla yansıtmaya çalışır. Yaratıcılığı zihinsel gelişimi ile doğru orantılı olarak artmıştır. Ancak eleştiriye karşı olan hassas duyguları nedeniyle yaratıcılığını kullanma konusunda çekimser davranır ve zamanla yitirme ihtimali oluşur (Alakuş, Abacı, Gökay, Maccario ve Tuna, 2005).

Çizgisel gelişim dönemleri bütüncül olarak incelendiğinde çocuğun bilişsel, duyuşsal, sosyal ve fiziksel gelişimleri ile çevresel faktörler ve aldığı sanat eğitiminin kalitesi bu dönemleri etkileyen pek çok faktörlerden bazılarıdır (Eren, 2020; C. A.

Malchiodi, 2005). Bireysel farklılıklar çocukta hangi çizgisel gelişim dönemin içerisinde olduğunu doğrudan etkilememektedir. Çizgisel dönemlerin özelliklerinin bilinmesi ve çocuğun dönemine yakın zaman dilimlerinde bu aşamaları izlemesi sağlıklı sanatsal gelişim açısından önemlidir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada Marmara bölgesinin batısında bir ilde bulunan Bilim Sanat Merkezinde eğitim öğretim gören Görsel Sanatlar alanında tanınmış öğrencilerin Görsel Sanatlar dersinde “Taşın hayallere yansıması” konusu ile ilgili yaptıkları resimlerden hareketle çizgisel gelişim aşamalarının değerlendirilmesi amaçlandığından çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çünkü öğrencilerin çevrede buldukları taşları kullanarak oluşturdukları çalışmaları kendi yaşantıları noktasında birçok değişken tarafından etkilenmekte ve kendi algıları ve yorumları sonucunda ürün ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda nitel araştırmanın amacı da bir durum ve olgu hakkında kişisel görüş ve deneyimlerin araştırılması esası üzerine kurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Creswell, (2007) 'e göre durum çalışması; araştırmacının zaman içerisinde bir veya birkaç durumu görüşmeler, görsel-işitseller gibi veri toplama araçları ile derinlemesine incelediği nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Yin, (1984) ise durum çalışmasını; araştırmanın “nasıl” ve “niçin” sorularına odaklanıldığı, örneklem üzerinde kontrolün sağlanmadığı, olayın veya olguların doğal sürecinde gerçekleştiği zamanlarda kullanılan bir araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadır (Subaşı ve Okumuş, 2021).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Edirne BİLSEM de öğrenim gören Görsel Sanatlar alanında tanınmış 8-12 yaş arası öğrencilerden, araştırmaya katılmaya istekli 54 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya erkek öğrencilerden; 9 yaş 4 öğrenci, 10 yaş 5 öğrenci, 11 yaş 3 öğrenci toplamda 12 öğrenci katılmıştır. Çalışmaya kız öğrencilerden; 8 yaş 6 öğrenci, 9 yaş 6 öğrenci, 10 yaş 16 öğrenci, 11 yaş 12 öğrenci, 12 yaş 2 öğrenci toplamda 42 öğrenci katılmıştır.

Öğrencilerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip özel durumlarda çalışmak istenildiğinde kullanılan örnekleme türüdür (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2022, ss. 92–93). Ölçüt örnekleme yönteminde araştırmanın örnekleminin oluşturulmasında bireylerin örneklemini belirleyen ölçütü karşılaması gerekmektedir (Özmen ve Karamustafaoğlu, 2019, s. 71). Bu çalışmada örneklem seçimindeki ölçüt, öğrencilerin Görsel Sanatlar alanında üstün yetenekli tanısı konmuş 8-12 yaş arası öğrenciler olmasıdır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın yapılması için Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsünden etik izin belgesi alınmıştır. Etik izin belgesi Ek ‘1’de verilmiştir. Yine araştırmanın yapılacağı ilin İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma izni alınmıştır. Araştırma izin belgesi Ek:2’de verilmiştir.

Araştırma sürecinde öğrencilere Tablo 3.1 de gösterilen yönerge verilerek öğrencilerin kendi seçtikleri taşları kullanarak resim yapmaları istenmiştir. Yapacakları çizimlerde süre, konu ve malzeme konusunda sınırlama getirilmeden hayal gücünü serbest bırakacakları ortam hazırlanmaya çalışılmıştır. Çocukların çizdikleri resimlerin kendi bilişsel ve duyuşsal dünyalarını yansıtmaları veri kaynakları içerisinde oldukça önemli bir yara sahiptir. Çocukların resimleri, olgu ve olaylara dair duygu ve düşüncelerinden yansımalar barındırır (Yavuzer, 1995). Bu anlamda resimlerini özgürce yapmaları çalışmanın veri toplama aşamasında önemi oldukça fazladır.

Tablo 3.1. Veriler Toplanırken Uygulanan Yönerge

Etkinlik Türü:	Taşın Hayallerime Yansıması
	- Gözlemlerini, hayallerini, duygularını ve düşüncelerini biçimlendirerek görsel iletişim kurar. - Yeteneklerini açığa çıkartabilecek yaratıcı, özgün biçimlendirme çalışmaları yapar. - Görsel sanat çalışmasında hayallerini betimler.

Bilişsel Gelişim Kazanım:	• Duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürerek kendisini sanat yolu ile ifade eder. • Hayal gücünü çalışmalarına yansıtır. • Doğada hazır bulunan üç boyutlu malzeme ile sanatsal düzenleme ilkelerini uygular.
Motor Gelişim Kazanım	• İnce kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar.
Göstergeleri	• Seçtiği nesneyi yeni şekil oluşturacak şekilde yerleştirir. • Kalem yardımıyla nesneye yeni bir kimlik kazandırır.
Materyaller:	• Çeşitli büyüklüklerde taşlar, pastel boyalar, kuru kalem boyalar, A4 boyutunda resim kâğıdı, kurşun kalem.
Uygulama:	• Öğrencilere, yapılacak bu etkinlikte kendi buldukları taşları kullanacakları açıklanır. • Etkinlikte kullanmak için seçilen taş öğrenciye neyi çağrıştırıyorsa ya da öğrenci taşı çalışmasında nerede kullanmak istiyorsa kurgusu doğrultusunda taşı yerleştirir. Kurşun kalem ile çizim yapılır. Pastel boya ve kuru boya yardımıyla resim öğrencinin hayalleri doğrultusunda renklendirilir. Öğrenci pastel boya ve kuru boya dışında boyalar kullanmak isterse kullanabilir.
Yöntem ve Teknik:	• Anlatım. Soru-Cevap. Gözlem ve inceleme. Uygulama. Bağımsız Araştırma, Araştırma-İnceleme Bağlantı kurma.

Bu izlenim araştırıcının eğitim deneyimlerine dayanarak hazırlanmış iki uzmanla görüş birliğine varılarak uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Çocukların ortak özelliklerinden biri olan karalama dönemi ile başlayan çizimleri zihinsel gelişimleri ile doğru orantılı olarak gelişir. Zamanla gerçekçi ve mantıksal çizimler elde edilir (Yavuzer, 2021). Bu doğrultuda çocukların resimleri duygusal ve zihinsel gelişimleri hakkında birçok bilgi verdiği söylenebilir. Bu araştırmada çocukların çizgisel gelişim aşamaları belirlemek için Lowenfeld' in ileri

sürdüğü evreler ve bu evrelere ait özelliklere göre analiz yapılmıştır. Bu aşamalar sırasıyla aşağıda verilmiştir (Küçük, 2023).

1. Karalama Evresi (2-4 Yaş)
2. Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)
3. Şematik Dönem (7-9 Yaş)
4. Gerçekçilik Dönemi (9-12 Yaş)
5. Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 Yaş)

Resimlerin analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz daha önceden belirlenmiş ya da belirli olan tema ya da kategorilere göre verilerin işlenmesi, bulguların yorumlanıp tartışılması olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Verilerin analizi için Tablo 3.2. de gösterilen Lowenfeld çizgisel gelişim aşamalarının özellikleri tablosu kullanılmıştır. Tablo 3.2. alanyazın taranarak araştırmacı tarafından oluşturulmuş, daha sonra 3 alan uzmanına sorularak gelen cevaplar doğrultusunda son şekli verilmiştir.

Tablo 3.2. Lowenfeld çizgisel gelişim aşamalarının özellikleri (Ersoy Çetiner, 2022; Küçük, 2023; Öztürk Ayhan, 2008; Tölük Aferin, 2015; Yavuzer, 2021).

Dönem	Yaş	Özellikleri
Şematik Dönem	7-9 yaş	Çocuğun oluşturduğu herhangi bir şeyin şeması o şeye, çocuğun verdiği duygusal bağ ile ilintilidir.
		Yüzdeki organların gerçeklikten ve birbirinden farklı resimlenmesi beklenir
		Geometrik veya düzensiz şekiller vücut şeması için kullanılmaktadır.
		Oran orantı ve figürler arasındaki bağlantı çocuğun kendisine özgü özellikler görülebilir.
		Yer çizgisi görülmeye başlanabilir. Figürler bu düzlemin üzerinde yerleştirilebilir.
		Renkler gerçeğe uygun bir biçimde seçilmeye başlanmıştır.

Gerçekçilik Dönemi	9-12 yaş	İnsan figürlerinde anatomiye uygun ayrıntılı çalışır.
		Mekân ve Perspektif uygulanmaya başlanmıştır. Oran orantı kullanılmaya başlanır.
		Konu seçiminde cinsiyet ayrımı başlamıştır. Erkek çocuklar, tekneleri, uçakları, trenleri, savaş ve spor sahnelerini Kız çocuklar, Kadın yüzleri, giysiler, evler, çiçekler ve yavrulu hayvan sahnelerini tercih eder.
		Gerçeklik kaygısı vardır. Bu sebeple resimde yazı veya ek düzenlemeler görülebilir.
		İmgelerle düşünme yeteneğini kullanabilir.
Görünürde Doğalcılık Dönemi	12-14 yaş	Renkler en iyi biçimde kullanılır.
		Ayrıntıya daha fazla önem verir.
		Objelerin orantıları, boyutları ve derinlikleri yansıtılmaya çalışılır.

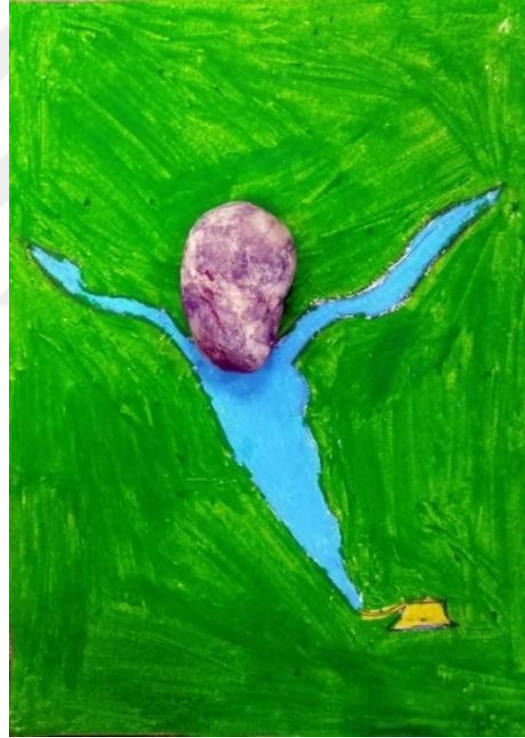
BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde bulgular tablolar ve resimler halinde verilmiştir.

4.1. Çalışmaların Çizgisel gelişim basamağı, Mekân ve Renk Yönünden Analiz Bulguları

Resim 4.1. 11 yaş, Erkek

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.1 incelendiğinde 11 yaşındaki erkek öğrenci taşı, lamba cininin kafası olarak kullanmıştır. Resmin tamamında kullandığı ayrıntılı anlatım gerçekçilik dönemi ile karşılaştırıldığında artmış olduğunu, renklerin doğru yerde en iyi biçimde kullanıldığı, objelerin oran orantısına dikkat edildiği, resme derinlik verildiği görülmektedir. Bu özellikler görünürde doğalcılık dönemi özellikleri olup, öğrenci yaşının üstünde dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân olgusunda üçüncü boyutu üretme becerisine tam sahip olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada ışık gölge kullanılmamıştır. Perspektifin tam ve etkin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Renk: Renkler resimde anlam ve amaçlarına uygun bir şekilde kullanıldığından gerçekçilik dönemi (9-12 yaş) özelliği gösterdiği görülmektedir. Çalışmada yeşil rengin resme hâkim olarak kullanıldığı görülmektedir. Yeşilin sıcak renk tonlarında kullanılması öğrencinin kendisine güveni olan, uyumlu ve mutlu bir çocuk olduğu bilgisini vermektedir. Yaşıtlarına göre daha olgun bir çocuk olduğu söylenebilir. Figürünü mavi renk ile renklendirdiği görülmektedir. Mavi; uyumluluğu, sakinliği ve kendine güveni göstermektedir. Öğrenci taşı lambadan çıkan cinin kafası olarak düşünmüştür ve çalışmasını bu şekilde tamamlamıştır. Bu noktada öğrencinin geleceğe yönelik mutlu hayallerinin olduğunu, çok iyi bir karikatürist olmak istediğini ve bu doğrultuda çalışmalar yaptığı bilgisine öğrenci ile yapılan görüşmeler doğrultusunda ulaşılmıştır. Hayallerini yaşama noktasında sabırsızlığı, mucize beklentisi içinde olduğu ve bu mucizeyi lambadan beklediği görülmektedir.

Resim 4.2. 9 yaş, Erkek

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.2 incelendiğinde 9 yaşındaki erkek öğrenci, üçgen taşa uygun olarak evi geometrik bir şekil kullanarak çizmiştir. Ayrıca resminde yer çizgisini kullandığı görülmektedir. Bu özellikler şematik döneminin özellikleri olup, öğrenci yaşının altında dönem özelliklerini taşımaktadır.

Bulduğu taşı ev çatısı olarak düşünmüş ve taş çatı olarak resmedilmiştir. Ev figürünün çocukların hayatında önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Çocuğun kendisini güvende hissettiği ve ona ait olan alanın bulunduğu yer evidir. Riedel'e göre, çocuklar tarafından çizimi en çok yapılan ev tipi, kare biçiminde ve üçgen çatılı evlerdir (Ketenci, 2015). Ev Jung'cu analitik psikolojiye göre güvenilir sığınağı simgeler. Kare biçiminde ev çizen çocukların çatısının üst tarafı meyilli veya üç yönlü olmaktadır. Kare; güvenliği, sınırları ve dengeyi simgelemektedir. Evin dış dünyaya açılan çok önemli parçalarından biri olduğu bilinmektedir. Evin içinde yaşayanlar dış dünyaya buradan çıkış yapar; dışarıda yaşayanlar ise evin içine buradan giriş yaparlar. Dış dünya ile ilişkilerin iyi olduğu evlerin kapıları; geniş ve aynı zamanda tokmaktır. Bodur ağaçlar anneye olan bağımlılığı simgelemektedir (G. Furth, 1988).

Mekân: Resim 4.2 de nesneler bir mekân düzleminde ele alınmıştır. Perspektif ve ışık-gölge bulunmamaktadır.

Renk: Çocuğun evini mavi ile renklendirmesi sakin, uyumlu bir çocuk olduğunu göstermektedir. Evin içinde sarı renk olması evinde sevildiğini ve değer gördüğünü göstermektedir. Evin bahçesinin kahverengi olması çocuğun dışarıya duyduğu özlemi göstermektedir. Genel anlamda resme baktığımızda öğrencinin evinde mutlu, kendini ifade edebilen bir çocuk olduğu görülmektedir.

Resim 4.3. 9 yaş, Erkek

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.3 incelendiğinde 9 yaşındaki erkek öğrencinin kullandığı taşı kaplumbağa kabuğuna benzettiği ve bu doğrultuda çalışmasını tamamladığı görülmektedir. Kabuğun üstüne gerçekçiliği artırmak için yaptığı renklendirme öğrencinin gerçekçilik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik döneminin özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.3 de nesne ve figürün bir mekân düzleminde olduğu görülmektedir. Perspektif ve ışık-gölge bulunmamaktadır.

Renk: Renkler gerçekçi çalışılmıştır. Deniz mavi kumsal bej rengi oluşturulmaya çalışılarak renklendirilmiştir. Çalışmanın aceleci ve başka bir çalışmaya bakılarak yapıldığı gözlenmiştir. Arkadaşının çalışmasından farklı olarak kullandığı taşın üstünü renklendirmiştir.

Resim 4.4. 10 yaş, Erkek

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.4 incelendiğinde 10 yaşındaki erkek öğrencinin taşları kedinin patisi olarak kullandığı, taşların yerleşiminde ve renklendirilmesinde gerçekçilik kaygısı içerisinde olduğu görülmektedir. Ayrıca resminde yer çizgisini kullanması, oluşturulan derinlik ve ayrıntılara yer vermesi gerçekçilik dönemine ait özelliklerdir. Bu doğrultuda öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.4 de mekân olgusu mevcut fakat üç boyutlu evrede değildir. Perspektif kullanıldığı görülmektedir. Işık gölge bulunmamaktadır.

Renk: Pembeyi belirgin şekilde kullanması narin bir yapıya sahip olduğu bilgisini vermektedir. Koyu değerlerin bulunmadığı çalışma açık değerler ile tamamlanmıştır.

Çalışmasında hayvanın patilerini taş kullanarak tasarlaması hayvan sevgisini göstermektedir. Kedinin huysuzluğunu patisini havaya kaldırmasından anlaşılmaktadır. Hayvanın yüzündeki hüznü ifade çocuğun hayvan aracılığıyla kendi üzüntüsünü ifade ettiğini göstermektedir. Kedinin yüzündeki ifade ve daha önce incelediğim çalışmaları öğrencinin sağlam bir gözlem gücüne sahip olduğu bilgisini vermektedir.

Resim 4.5. 11 yaş, Erkek

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.5 incelendiğinde 11 yaşındaki erkek öğrenci taşı silahın bir parçası olarak kullanmıştır. Konu seçiminde cinsiyet ayrımı yaptığı yorumunu yapabiliriz. Renk uyumuna ve şekil zemin ilişkisine özen gösterildiği görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.5 de belli bir mekân anlayışı görülmemektedir. Perspektif ve ışık gölgeye önem verilmemiştir.

Renk: Resim 4.5. Renk uyumuna ve şekil zemin ilişkisine özen gösterilmiştir. Mavi renk sakinliği ve uyumu ifade eder. Çocuğun kendine olan güvenini gösterir. Mavi rengi kullanan bir çocuk duygularını daha iyi kontrol edebilir. Çalışmaya mavi renk hâkim olduğu görülmektedir. Öğrenci uyumlu, sakin bir çocuk olmasına rağmen kendisini farklı gösterme çabası içerisindedir. Bu durum bilgisayar oyunlarının etkisi olarak yorumlanmaktadır. Bu çalışma bize öğrencinin bilgisayar oyunlarına olan bağlılığını göstermektedir. Şiddet eğilimi ile ilgili yargıda bulunmak için yeterli veriye sahip olunamamıştır. Ayrıca öğrencinin dikkat çekmeye çalışmakta olduğu düşünülmektedir.

Resim 4.6. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.6 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşları resminin birden fazla figüründe kullanmıştır. Taşları kullanım şekli ve renklendirmesi, resmin genelinde çizdiği öğelerin ayrıntılı olması öğrencinin gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Perspektife dikkat ettiği, mekân algısının varlığı, gerçekçi bir renk seçimi olduğu, İmgelerle düşünme yeteneğini kullandığı görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.6. da dış mekân çalışılmıştır. Mekân olgusu renklerle belirtilmiş evin kapısının üstündeki tokmak dış dünya ile iyi ilişkiler olduğunu, evin çevresinde bitkiler olması ise çocuğun mutlu bir ev yaşamı olduğu sonucuna ulaşmamızı sağlamaktadır. Taşlar saksıda bitki olarak düşünülmüştür. Işık gölge kullanılmamıştır.

Renk: Resim 4.6. incelendiğinde evin çatısının kırmızı olması mutlu bir ev yaşamı olduğu bilgisini vermektedir. Açık tonların kullanılması öğrencinin hassas bir yapıya sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Resim açık değerlerle çalışılmış, dikkat çekmesi için taşların koyu yeşile boyandığı görülmektedir. Güneş olarak kullanılan taş sarı renge boyanmıştır. Çocuklar güneşi sarı renkte çalışırlar. Güneş, anneyi temsil eder. Çocuğun annesi ile ilişkisinin sağlıklı olduğu görülmektedir.

Çalışmadaki tarlaya ve korkuluğa bakarak çocuğun doğada mutlu olduğu, ailenin bir bağ evi ya da bahçesinin olduğu ve çocuğun burada çok mutlu olduğu görülmektedir.

Resim 4.7. 11yaş, Kız

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.7 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı bir savaşçının kalkanı olarak kullanmıştır. Taşları kullanım şekli ve renklendirmesi, resmin genelinde çizdiği öğelerin ayrıntılı olması öğrencinin gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.7 de figürler bir mekân düzleminde ele alınmıştır.

Renk: Arka plan açık değerler ile renklendirilmiştir. Figürler koyu değerler ile çalışılmıştır.

Resim 4.7 incelendiğinde çalışmanın bir kitap kapağından kopya edildiği görülmektedir. Çocuğun mükemmel olmaya çalıştığı için kopya yöntemini kullandığı söylenebilir.

Resim 4.8. 10 yaş, Kız

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.8 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrencinin taşları geometrik yapılarına göre resmin içerisinde kullandığı görülmektedir. Perdelerin duruşu, çizdiği çiçeklerdeki ve göldeki kurbağa öğrencinin gerçekçilik kaygısı içerisinde olduğu göstermektedir. Ayrıntılara yer vermesi, geometrik formlarda çizdiği ev gerçekçilik dönemine ait özelliklerdir. Bu doğrultuda öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resimde nesne ve figürler bir mekân düzleminde resmedilmiştir. Çalışmada ışık-gölgeye yer verilmezken oran orantı dikkate alınmıştır.

Renk: Açık tonlarda renklendirilen çalışma öğrencinin cinsiyet özelliğini yansıtmaktadır.

Öğrenci çalışmasında ev ve çevresini çalışarak aile yaşantısını yansıtmaktadır. Çocuklar için ev çizimleri eğitim verilerek ortaya çıkan bir olgu değildir. Bu bağlamda ev en çok çizilen resimlerin başında gelmektedir. En çok tercih edilen ev tipi üçgen çatısı olan kare tipi evlerdir. Analitik psikoloji kuramına göre çatılı ev korunaklı mekânı sembolize eder. Çocuğun yaşadığı evin çatısı üçgen çatılı olmasa da çizdiği resimdeki evi üçgen çatılı olabilmektedir. Üçgen; anne, baba ve çocuğun arasındaki duygusal bağı sembolize eder. Çocuklar genellikle kare tipi evler çalışır.

Kare; korunmayı, sınırları ve dengeyi sembolize eder. Ailenin dış dünya ile ilişkisini evin çevresi sembolize eder. Evin önünde oyun alanı ailenin çocuğunu önemseydiğini sembolize eder. Evin çevresinde ağaçlar, çiçekler, kuşlar, hayvanlar ailenin doğa ile uyum içinde olduğunu gösterir. Resimde evin yolunun bulunması ailenin sosyal yaşamını betimler, çevre ile iletişim içinde olduğunu gösterir. Çocuk resimlerinde meyveli ağaçlar olumlu yorumlanmaktadır. Ağaç resimleri çocuk resimlerinde sık rastlanmaktadır. Ağaç çocuğu sembolize ederken meyve başarıyı sembolize etmektedir. Meyveli ağaçlar çalışan çocuklar özgüveni yüksek, sorumluluk sahibi başarılı çocuklardır. Meyveli ağaç çizimlerinde kırmızı, yeşil ve sarı renklerin tercih edilen renklendir (G. Furth, 1988).

Resim 4.9. 9 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.9 incelendiğinde 9 yaşındaki kız öğrencinin kullandığı taşı kaplumbağa kabuğuna benzetmektedir. Kaplumbağa kabukları üzerinde gerçeğe uygun desenler çizmiştir. Kaplumbağa yavrularının çiziminde ayrıntılara girdiği, taşın geometrik formuna uygun geometrik yapıya sahip konu seçtiği ve yer çizgisini çizdiği görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik döneminin özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.9 incelediğimizde kaplumbağaların bir mekân düzleminde sıralandığı görülmektedir. Kaplumbağa kabuğunun doğal dokusu çalışılmış ayrıca taşın dokusu kaplumbağa kabuğu olarak kullanılmıştır. Çalışmada kaplumbağalar kumsalda arka arkaya yürürken resmedilmiş ve kendi içlerinde bir ritim oluşturmuşlardır. Çalışmanın her iki köşesinde yumurtlama alanı resmedilmiştir ve burada yapay bir doku vardır. Sayfanın yarıdan biraz fazlasını deniz oluşturmaktadır. Kumsalın yoğun figürlerle doldurulduğu, denizin ise boş bırakıldığı görülmektedir. Çalışmada küçük kaplumbağalar ve büyük kaplumbağalar arasında oran orantıya dikkat edilmiştir. Işık gölgeye yer verilmediği görülmektedir.

Renk: Renkler gerçekçi kullanılmıştır.

Çalışmada espri gözlemlenmektedir. Espirili çizgilerle resme oyun karakteri vermek, çocuk resminin özellikleri arasındadır. Bu yüzden çocuk, çiçeğe, güneşe bir insan yüzü yapar. Bu çalışmada kaplumbağa kafalarında bize bakan gülen yüzler çizilmiştir. Çocuğun mizah duygusundan kaynaklı bazı şekilleri becerikli bir şekilde basitleştirme eğiliminde olduğu görülür. Bu çalışma da çocuk resimlerinde bulunan espriye iyi bir örnektir.

Resim 4.10. 8 yaş, Kız

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.10 incelendiğinde 8 yaşındaki kız öğrencinin kullandığı taşı insan kafasına benzetmektedir. Taşın renklendirilmesinde öğrencinin gerçekçilik kaygısı içinde olduğu görülmektedir. Mekân algısı ve perspektifi kullanması gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşının üstünde dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Dış mekân algısı gelişmiş olan öğrenci başarılı bir dış mekân örneği sergilemiştir.

Renk: Renk perspektifi başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Renkler gerçekçi çalışılmıştır.

Çocuk, çalışmasını oluşturduğu taşı karikatürize insan yüzüne benzeterek taşın üstünde boyamalarda bulunmuştur. Kafanın büyük bir taş kullanılarak çalışılması çocuğun daha başarılı olma isteğini göstermektedir. Çalışmadaki karakterin yüzü güneşe dönük olması anne ile ilişkisine yorumlanabilir. Resim10'da figürün ayakları sağa bakar şekilde çalışıldığı görülmektedir. Sağ yön öğrencinin yönünün geleceğe dönük olduğu bilgisini vermektedir. Güneş ile figür arasında bir şey bulunmaması anne ile arasında hiç kimsenin olmadığını göstermektedir. Figürün kolları bulunmamaktadır, öğrenci kol ve el çiziminde zorlandığı için saklama eyleminde bulunduğu söylenebilir. Mükemmeliyetçi çocukların mükemmel olmadıklarına inandıkları çizimlerini göstermek istemediklerine resim 10 güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Resim 4.11. 11yaş, Kız

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.11 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci okuduğu kitaptan esinlenerek yaptığı resimde taşı, kafa yerine kullandığı görülmektedir. Renkleri kullanım şekli, arka planda kullandığı ayrıntılı çizim ve derinlik öğrencinin gerçekçilik döneminde olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân algısında Küçük Prens masalının illüstrasyonunun etkiler görülmektedir.

Renk: Figür ile arka plan renklendirmesinde zıtlıklardan yararlanılmıştır. Kırmızı ve yeşil zıt renklerinin çalışıldığı görülmektedir.

Taş, dünya dışı varlığın kafası olarak tasarlanmıştır. Uzay düzleminde öğrenilen bilgilerin etkisi, hazır kalıp bilgilerin varlığı çalışmanın oluşturulmasında etkili olmuştur.

Resim 4.12. 10 yaş, Kız

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.12 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrencinin taşları birbirlerine bakan iki kafası olarak kullanmıştır. Öğrenci çizimindeki perspektif, oran orantı, mekân, ışık ve gölgenin ayrıntılı olarak kullanılması gerçekçilik dönemine ait özellikler olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Perspektif, oran orantı, mekân, ışık ve gölge çalışmada kullanılmıştır.

Renk: Resim 4.12’de renk kullanılmamıştır.

Öğrencinin Resim 4.12 de köpek resmi yapmasından hayvan sevgisi yorumunda bulunabiliriz. Köpeklerin iletişim kurmaları ve açık alanda olmaları öğrencide sosyalleşme ve dışarda vakit geçirme özlemi olarak yorumlanabilir. Ağaç çok dallı ve özenle çizilmiştir. Çocuğun sabırlı, dikkat süresi uzun ve yaptığı işten zevk alan bir çocuk olduğunu söyleyebiliriz. Resim12’nin karakalem çalışılmasını öğrencinin dikkat çekmek istediği şeklinde yorumlayabiliriz.

Resim 4.13. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.13 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşı gerçek anlamında kullanmıştır. Taşın suda bıraktığı dalgalar, Güneş ışınlarının gökkuşağı oluşturması ve köprüde verilen ayrıntılar öğrencinin gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Mekân algısı ve perspektifi kullanması gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.13'te mekân algısı bulunmaktadır. Çalışmada perspektif kullanılmaktadır. Işık ve gölgenin taşın suya sekmesi esnasında suda oluşan dalgalarda kullanıldığı görülmektedir.

Renk: Güneşin batarken oluşturduğu renklerin çalışmayı renklendirmek için kullanıldığı söylenebilir. Çalışmada bulutlar ve nehir gerçekçi olarak resimlenmiştir. Renkler canlı ve gerçekçi çalışılmıştır.

Öğrencinin farklı olmaktan çekinmeyen, kendinden emin, dışa dönük, sorumluluk sahibi, öz güveni yüksek ve farkındalığı olan bir çocuk olduğunu söyleyebilir.

Resim 4.14. 9 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.14 incelendiğinde 9 yaşındaki kız öğrenci taşları resminin birden fazla figüründe kullanmıştır. Taşların bulunduğu yere göre üzerlerine yaptığı çizimler öğrencinin gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Öğrencinin gerçekliğe uygun renkler tercih etmesi, Mekân algısı ve perspektifi kullanması gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân olgusu perspektif kullanılmaktadır.

Renk: Renklerin gerçekçi çalışıldığı görülmektedir.

Resimde bulunan çocuğun boyu dış kapıdan uzun, ağacın veya evin boyuna yakın olduğu görülmektedir. Çocuğun boyunun büyük çizilmesi ailede konumuna yorumlanmaktadır. Ailede egemen karakter olduğunu boyunun büyük çalışılmasından görülmektedir. Çocuk ailede isteklerinin yerine getirilmesini beklemektedir. Kapı evin sosyal çevreye açılan penceresidir. Aile üyeleri buradan dış dünyaya çıkış yaparlar. Evin içinde yaşayan bireylerin sosyal ilişkilerinin iyi olduğu evin kapısının geniş çalışılmasından anlaşılmaktadır. Bu çalışmada evin kapısında tokmak bulunmadığı görülmektedir. Tokmak ailenin dış dünya ile olan ilişkilerinin yoğun olmadığını

gösterir. Ayrıca evin yolunun bulunmaması bu durumu desteklemektedir. Ailenin mutlu bir aile olduğunu evin çatısından göstermektedir. Mutlu evlerin çatıları genellikle kırmızıya boyanır. Hazır bir obje olan taşı öğrencinin olduğu gibi kullanmak yerine kırmızıya boyadığı görülmektedir. Evin kare olarak çalışılması korunmayı ifade eder. Ev korunaklı alandır. Evin dışının pembe renkle boyandığını görülmektedir. Pembe en romantik ve en narin renktir. İnsanlar üzerinde sakinleştirici bir etkisi vardır. Buradan ev ortamının sakin ve narin olduğu sonucuna ulaşabilir. Evin bahçesinde bulunan taşın yumurta şeklinde olması öğrencinin ilgisini çektiği için boyalar ile süslenerek kullanıldığı yorumu yapılabilir. Yumurta şeklindeki taşın altında duran taşın ise yumurtanın üstüne konulması için bir mekân yaratmak amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Öğrencinin yumurtayı değerli gördüğü şeklinde yorumlanabilir.

Resim 4.15. 11 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.15 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı, top mermisi olarak kullanmıştır. Mekân kullanmasına karşın oran orantı, perspektif ve ışık gölge kullandığı görülmektedir. Çizdiği gemi üzerindeki ayrıntılar gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân bulunmaktadır. Resim 4.15'te oran orantı, perspektif ve ışık gölge kullanılmıştır.

Renk: Çalışmanın büyük bölümüne mavi renk hakimdir. Kahverenginin acık değerleri, griler ve sarı kullanılmıştır.

Mavi, gökyüzünün ve denizin rengidir. Sakinliği ve uyumu ifade etmektedir. Çocuğun kendine olan güvenini göstermektedir. Mavi rengi kullanan bir çocuk duygularını daha iyi kontrol ettiği söylenebilir. Resimde bulunan güneşin sarı renkli olduğu görülmektedir. Çocukların tamamına yakını güneşi sarı renkle ifade ettiği söylenebilir. Gerçekte güneş kırmızı bir ateş topudur. Ancak, çocuklar gerçeği değil hayalinde ve bilinçaltında olanı çizerler. Kolektif bilinçaltında güneş anneyi simgeler. Anne, çocuğun güneşidir. Sarı renk; parlaklığı, ışığı, sıcaklığı, enerjiyi ve kutsallığı simgelediği için izleyenlere olumlu hisler kazandığı söylenebilir. Ailesi tarafından sevilen ve değer verilen çocuklar sarı rengi tercih ettiği söylenebilir. Sarı altın rengi olduğu için zenginliği çağrıştırır. Ayçiçeğinin rengi sarıdır; ama Anadolu'daki adı "günebakan" dır. Işık almak için yüzünü hep güneşe döndürmesi sebebiyle bu isim verilmiştir. Sarı renk olgunluğu ve kanaatkârlığı da simgeler. Başta buğday olmak üzere hemen bütün tahıllar biçilecek olgunluğa ulaşınca sararmış olur. Uzakdoğu kültürlerinde, özellikle Budizm inancında sarı renk, maddeden el çekme, feragat, sadakat, iç huzuru ve bilgelik demektir. Sarı, limon rengi olduğu için ekşiliği de simgeler. İnsan hastalandığında benzi sarardığı için hastalığı, karamsarlığı da simgeleyebilir (Çankırılı, 2011, s. 209). Çocuğun hâlâ ailesine bağımlı olduğunu ifade eder. Çocuk fazla heyecanlıdır (G. M. Furth, 2002, s. 98). Malchiodi (2005)' ye göre sarı genelde ışık, enerji ve olumlu hislerle ilişkilendirilmektedir. Resim 15 de öğrenci mavi rengi açık değerlerde kullandığı görülmektedir. Bu bağlamda öğrencinin hassas bir yapıya sahip olduğu yorumunu yapılabilir.

Resim 4.16. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.16 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrencinin kullandığı taşı insan bedeni olarak kullandığı, kurguladığı hayali karaktere uygun renklendirme yaptığı, ayrıntılara dikkat etmediği, oran orantı ve perspektifi kullanmadığı görülmektedir. Geometrik veya düzensiz şekillerde vücut şeması kullanılmaktadır. Bu özellikler şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşının altında dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.16 'da belli bir mekân anlayışı görülmemektedir.

Renk: Resim 4.16 da öğrenci çalışmasında hayali bir karakter tasarladığı ve şekil zemin ilişkisini dikkate alarak çalışmasını renklendirdiği görülmektedir. Karakterinin kanatlarını pembeye boyayarak narinlik hissi vermek istediği söylenebilir (Yavuzer, 2021).

Şaşı bakan gözleri kullanması figürü karikatürize çalıştığını göstermektedir. Karaktere kanatlar çalışılması espri ögesinin kullanıldığı bilgisini vermektedir.

Çocuğun mutlu ve esprili bir aile hayatı olduğunu, karakterin erkek olması çocuğun babasının çocukla ilişkisinin sıcak ve esprili olduğunu göstermektedir.

Resim 4.17. 11 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.17 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci kullandığı taşı kuş gagasına benzetmektedir. Kuşun renklendirilmesinde ve çiziminde gerçeğe uygun desenler çizmiştir. Yer çizgisini çizdiği görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik döneminin özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân arayışları görülen çalışmada perspektif, oran orantı ve ışık gölge olgularına rastlanmamaktadır. Resim 4.17 de espas bulunmaktadır.

Renk: Arka fon sarı çalışılmıştır Sarı, çocuğun hâlâ ailesine bağımlı olduğunu ifade edebilir. Renkler temiz ve özenli çalışılmıştır.

Çocuk fazla heyecanlıdır. Çizgilerdeki renk geçişleri mükemmele ulaşma arzusunu göstermektedir. Çalışmada kuş çizilmesi çocuğun yaşama sevincini göstermektedir. Çocuğun çizgileri hassas kullanması dışa dönük, enerjik bir çocuk imajı çizerken aynı zamanda oldukça kırılgan bir yapıya sahip olduğu bilgisini de vermektedir. Çizilen hayvan sayfadan taşmış durumdadır. Bu durum stres ve endişe belirtileri olarak yorumlanabilir. Taşı hayvanın gagası olarak kullanmıştır. Bulduğu taşı gagaya benzetmiş ve farklı bir kuş türü tasarlamak istemiştir. Fakat çalışmasını yaptıktan sonra Antarktika martısı adında kuş türü olduğunu öğrenmiştir. Çalışmadaki kuşun gerçek Antarktika martısına benzemesi öğrencinin bu kuş türünü gördüğü ve unuttuğu bilgisini vermektedir. Taşı bulduktan sonra bilinçaltında yatan kuş türünün ortaya çıktığı görülmektedir.

Resim 4.18. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.18 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşı, Ağaç gövdesi olarak kullanmıştır. Mekân algısı, oran orantı, perspektif ve ışık gölge kullandığı görülmektedir. Çizdiği figürlerin ayrıntıları gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Perspektif, ışık, gölge ve mekân algısı net bir şekilde görülmektedir.

Renk: Resim 4.18’de renk kullanılmamıştır.

Resim 4.18 de bulunan sert ve kesik çizgiler öğrencinin içinde bastırılmış duygular ve iç çatışmalar yaşadığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca karakalem çalışılması öğrencinin dikkat çekmek amacıyla olduğu bilgisini verebilir.

Resim 4.19. 11yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.19 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı, müzede sergilenen kuru kafa olarak kullanmıştır. Mekân algısı, oran

orantı, perspektif ve ışık gölge kullandığı görülmektedir. Çizdiği figürlerin ayrıntıları gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Öğrenci taştan oluşturduğu kafatası için en uygun mekânı müze olarak yorumlamış ve bu yoruma uygun mekânı tasarladığını görmekteyiz. Zarif çizgiler kullanarak mekânın özelliğini yansıtmak isteyen öğrencinin perspektif ve ışık gölgeye yer verdiği görülmektedir.

Renk: Resim 4.19 da mekân temiz çizgiler ile renklendirilmiştir. Resim 4.19 da hâkim renk yeşil göze en rahat gelen renktir. Yeşili bol kullanan çocuk kendisine güveni olan, uyumlu ve mutlu bir çocuktur. Yaştlarına göre daha olgundur.

Öğrenci bulduğu taştan yola çıkarak çalışmasını şekillendirmiştir. Taşı insan kafatasına benzettiği için taş üstünde boyamalar yaparak taşı anlaşılır biçimde kafatasına benzettiği görülmektedir.

Resim 4.20. 11yaş, Kız.

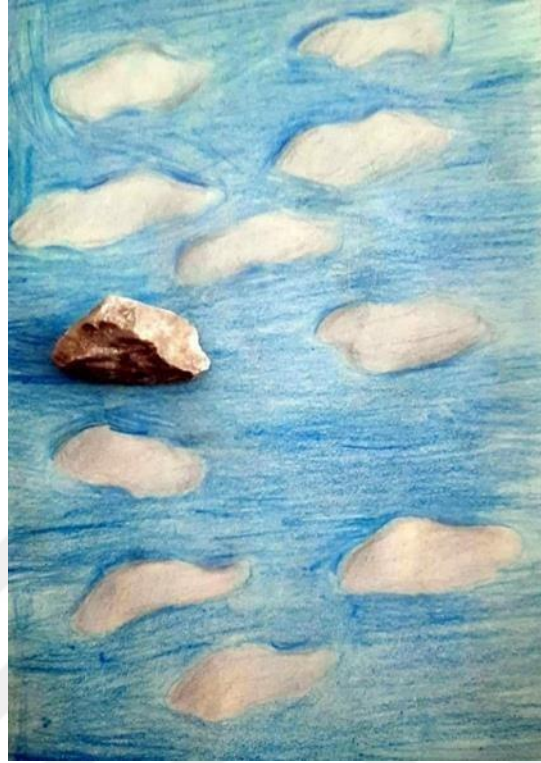
Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.20 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı saç tokası olarak kullandığı görülmektedir. Öğrenci kurguladığı hayali karaktere uygun renklendirme yapmıştır. Resim 4.20 de geometrik veya düzensiz şekillerde vücut şeması kullandığı bu doğrultuda insan figürünün gözleri, burnu ve dudaklarını karikatürize edilerek çalıştığı görülmektedir. Bu özellikler şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşının altında dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.20 temiz boyanmıştır. Mekân olgusu bulunmayan Resim 4.20 espas çalışmanın üst kısmını kapladığı görülmektedir. Perspektif, ışık-gölge bulunmamaktadır.

Renk: Çalışmada büyük bir alanın sarı ile renklendirildiği görülmektedir. Ayrıca mor ve turuncunun Resim 4.20 de kullanıldığı görülmektedir.

Resim 4.20 de kızın elbisesinin mor olmasını; çocuğa kaldıramayacağı bir sorumluluk yüklendiği, çocuğun kendisinden bekleneni karşılayamayacağı endişesine kapıldığı veya gözü korktuğu durumlar sonucu çizimlerinde mor renkle açığa vurması olarak yorumlanmaktadır. Çocuk okula gitmek istiyor fakat sınavlardan başarısız olmaktan korkuyor ve bu korku nedeni ile evden dışarı çıkmak istemiyor şeklinde yorumlanabilir. Resimde sayfanın üst bölümü ferah, şavk, ışık alanını, tinselliği, kutsiliği, iyimserliği ve hayalciliği ifade eder. Öğrenci Resim 4.20 de geniş alanlarda sarı renk kullandığı görülmektedir. Sarı renk enerjiyi, ışığı, sıcaklığı, parlaklığı ve kutsiliği simgelediği için izleyenlere olumlu hisler kazandırmaktadır. Ailesi tarafından sevilen ve değer verilen çocuklar sarı rengi tercih etmektedir. Sarı, altın rengi olduğu için zenginliği çağrıştırmaktadır. Sayfanın orta bölümü bugünü sembolize etmektedir. Çocuğun içinde olduğu ruh halini yansıtmaktadır. Çalışmanın ortasında saçlar turuncu olarak resmedildiği görülmektedir. Saçların turuncu olması endişeli bir durum çağrıştırmaktadır. Sınav stresinin endişe oluşturduğu yorumu yapılabilir.

Resim 4.21. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.21 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşı bulut olarak kullanmıştır. Taşı kullanım şekli ve bulutlardaki ayrıntılar öğrencinin gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resimde belli mekân anlayışı gözetilmemiştir.

Renk: Resim 4.21 de öğrencinin mavi dışında bir renk kullanmadığı görülmektedir. Mavi uyumun ve sakinliğin göstergesi olabilir.

Resim 4.21 de kullanmak amacı ile bulduğu taşı öğrenci buluta benzetip çalışmasını gökyüzünde bulut olarak tamamladığı görülmektedir. Gökyüzünde güneş ya da başka herhangi bir şey bulunmamaktadır. Bulut, kardeşe yorumlanabilir. Çalışmayı yapan öğrencinin ikiz kardeşi bulunmaktadır.

Resim 4.22. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.22 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşı, dünyanın uydusu Ay olarak kullanmıştır. Mekân algısı, oran orantı, perspektif ve ışık gölge kullandığı görülmektedir. Resmin tamamında kullandığı ayrıntılı anlatım isteği öğrencinin gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Ayın fark edilmesi için karanlık bir orman tasvir edilmiştir. Perspektif çam ağaçlarında kullanılmıştır. Mekân karanlık bir orman, ışık kaynağı ay gökyüzünü aydınlatmaktadır. Yıldızlar ay ile uyumlu çalışılmıştır. Ağaçlar koyu yeşil çalışılmış, en alt kısımlarda siyah kullanılarak ışık kaynağından uzaklaşıldıkça gölgeye yer verildiğini görmektedir.

Renk: Gökyüzü mavinin tonlarında renklendirildiği, ağaçlarda koyu yeşil, altta kalan bölgelerde siyah kullanıldığı görülmektedir. Renkler gerçekçi kullanılmıştır.

Resim 4.23. 12 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.23 incelendiğinde 12 yaşındaki kız öğrenci taşı, uçan taş parçaları olarak kullanmıştır. Resmin tamamında kullandığı ayrıntılı anlatım gerçekçilik dönemi ile karşılaştırıldığında artmış olduğunu, renklerin doğru yerde en iyi biçimde kullanıldığı, objelerin oran orantısına dikkat edildiği, resme derinlik verildiği görülmektedir. Bu özellikler görünürde doğalcılık dönemi özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.23'te bir mekân anlayışı vardır.

Renk: Resim 4.23 te özel güçleri olan bir kız tasarlandığı görülmektedir. Bu kızın üzerindeki kıyafet yeşil renk ile renklendirilmiştir. Yeşil renk göze en rahat gelen renktir. Yeşili bol kullanan çocuk kendisine güveni olan, uyumlu ve mutlu bir çocuk, yaşlarına göre daha olgun bir çocuk şeklinde yorumlanabilir. Arka planda kullanılan mavi renk gökyüzü rengi olarak kullanılmaktadır.

Resim 4.23 te ifadeyi güçlendirmek için karakterin elinde eldiveni mor renk ile boyanmış olduğu görülmektedir. Resim 4.23 te öğrencinin anatomi hatalarını kapatma eylemine gittiğini görmektedir. Mükemmeliyetçi yapıda olan çocukların hatalarını gizleme eyleminde olduğu yorumu yapılabilir.

Resim 4.24. 11 yaş, Erkek.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.24 incelendiğinde 11 yaşındaki erkek öğrenci taşı, insan burnu olarak kullanmıştır. Resmin tamamında kullandığı ayrıntılı anlatım istediği öğrencinin gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Çalışmada mekân algısı, perspektif ve ışık- gölge bulunmamaktadır.

Renk: Resim 4.24 te renk kullanılmamıştır.

Öğrenci Resim 4.24 te şaşkın ve mutlu bir karakter tasarlamıştır. Çizgilerinde gözlemlenen kesik kesiklik öğrencinin hızlı çalışmasından kaynaklanmaktadır.

Kafanın büyük olması ve kulaklar arasındaki eşitsizlikler espri amacı ile yapıldığı söylenebilir. Öğrencinin karakalem çalışılmasını dikkat çekmek istediği şeklinde yorumlanabilir.

Resim 4.25. 12 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.25 incelendiğinde 12 yaşındaki kız öğrenci taşı, doğada bir kaya parçası olarak kullanmıştır. Resmin tamamında kullandığı ayrıntılı anlatım gerçekçilik dönemi ile karşılaştırıldığında artmış olduğunu, renklerin doğru yerde en iyi biçimde kullanıldığı, objelerin oran orantısına dikkat edildiği, resme derinlik verildiği görülmektedir. Bu özellikler görünürde doğalcılık dönemi özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.25 mekân anlayışı gözetilerek ortaya konulmuştur. Ön ve arka plan ilişkisi başarılı bir şekilde ifade edilmiştir.

Renk: Resim 4.25'te yeşil renk kullanıldığı görülmektedir. Yeşil, ilkbaharın rengidir. Yeşil ilk baharda yaşamı simgeler, hayat demektir. İlk baharda tabiat canlanır, ağaçlar tomurcuklanır. Yapraklar, çiçekler açar. Yeşil zenginliği, soyluluğu simgeler. Büyümek, gelişmek demektir. Yeşil renk huzur, rahatlık verir. Yeşili bol kullanan çocuğun kendisine güveni olan, uyumlu ve mutlu bir çocuk, yaşıtlarına göre daha olgun bir çocuk olduğu şeklinde yorum yapılabilir.

Resim 4.25'ten öğrencinin hassas ve ayrıntıları çalışmasından mükemmeliyetçi bir yapıda olduğu görülmektedir.

Resim 4.26. 11 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.26 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı, denizaltının pervanesi olarak kullanmıştır. Mekân algısı, koyu-açık değerler ve perspektif kullandığı görülmektedir. Resmin tamamında kullandığı ayrıntılı anlatım istediği, taşın pervaneye benzetmek için üzerini boyaması öğrencinin gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.26 mekân arayışları, perspektif, koyu-açık değerler görülmektedir.

Renk: Güneş boyanırken sarının yanında turuncu da kullanılmıştır. Genelde çocuklar güneşi sarı renkte çalışırlar. Bu çalışmada ise güneşin olması gerektiği renklerle çalışıldığı görülmektedir.

Resim 4.26'nın ana temasını denizaltının taş pervanesi oluşturmaktadır. Taşın denizaltı pervanesi olarak kullanılması öğrencinin oldukça farklı bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir.

Resim 4.26’da mutlu ve kıpır kıpır bir çocuk modeli görülmektedir. Öğrenci Resim 4.26’da ahtapota gülen yüz çizerek espri oluşturmuştur.

Resim 4.27. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.27 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci, taşları bulutların içerisinde konumlandırmıştır. Resimde mekân algısı, perspektif, oran orantı ve gerçeklik kaygısı yoktur. + şeklindeki yıldız şeması, yanlış renklerle yerleştirilmiş olmasına rağmen çizdiği gökkuşağı şeması görülmektedir. Bu özellikler Şematik döneminin özellikleri olup, öğrenci yaşının altında dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.27’de belli mekân anlayışı gözetilmemiştir.

Renk: Resim 4.27 nin özensiz renklendirilmiş bir çalışma olduğu görülmektedir.

Öğrencinin çalışmasında gökkuşağı kullandığı görülmektedir. Gökkuşağı, çocuk resimlerinde sık rastladığımız bir olgudur. Güneş sarı renk boyanmıştır. Güneşin sarı boyanması çok sık rastlanan bir durumdur. Resimde bulunan artı şeklindeki çizimlerin öğrenciye ne olduğu sorulmuştur. Öğrenci bunların yıldız olduğunu belirtmiştir. Güneşin olduğu gökyüzünde küçük küçük yıldızlar çizilmiştir. Ayrıca gökyüzünde gökkuşağı da bulunmaktadır

Resim 4.28. 11 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.28 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı, uzay aracının bir parçası olarak kullanmıştır. Mekân algısı, oran orantı kullandığı görülmektedir. Çizdiği figürlerin ayrıntıları gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Çalışmada mekân olgusu bulunmakta; fakat ışık gölgeden söz edemiyoruz.

Renk: Mavinin tonlarında çalışılan mekân üzerine taş turuncu renk ile boyanarak kontrast oluşturulmuştur. Bu kontrast roket yakıtında da görülmektedir.

Mavi, gökyüzünün ve denizin rengidir. Sakinliği ve uyumu ifade eder. Çocuğun kendine olan güvenini gösterir. Mavi rengi kullanan bir çocuk duygularını daha iyi kontrol edebilir. Mavi tarafsız kişiliği de sembolize eder.

Resim 4.28 de taş roket gövdesi olarak kullanılmıştır. Roket gövdesinde taş kullanılması başka çalışmalarda da görülmektedir.

Resim 4.29. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.29 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşı, yapraktan damlayan su damlası olarak kullanmıştır. Mekân algısı, oran orantı kullandığı görülmektedir. Çizdiği figürlerin ayrıntıları, taşın su damlasına benzetmek için boyaması öğrencinin gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resimde nesneler bir mekân düzleminde ele alınarak mekân ifade edilmiştir.

Renk: Kahverengi toprağın rengidir. Toprak, anayı ve bereketi temsil eder. Karakter olarak hassas, içe dönük bir çocuktur.

Resim 4.29' u çocuğun ilgiye ihtiyacı olduğu ya da fark edilmek istediği şeklinde yorumlanabilir. Anne ile çatışma durumu yaşıyor da olabilir fakat böyle bir

durumda kesin bir yargıda bulunmak için birden fazla çalışmayı değerlendirmek gerekir. Çalışmanın çiçeklerle süslenmesi ve boyamadaki narinlik, cinsiyet özelliğini bariz bir şekilde göstermektedir. Suyun toprağa düşmesi, etrafının yeşermesi ve çiçeklenmesi olumlu yorumlanmaktadır. Çocuk için çiçeğin mutluluk ve neşe sembolü olduğunu söylenebilir.

Resim 4.30. 11yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.30 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı, kalp olarak kullanmıştır. Oran orantı kullandığı görülmektedir. Kullandığı taşın kalp rengi olan kırmızıya boyanması, çizdiği figürdeki ayrıntılar gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.30 'da mekân olgusundan söz edilmemektedir.

Renk: Yeşil zemin üzerinde taş kırmızıya boyanarak kalp çalışılmıştır. Zıtlıklardan yararlanılarak kontrast oluşturulmuştur. Çalışmada renk bilgisinin kullanıldığı görülmektedir.

Resim 4.31. 11 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.31 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci, taşı palyaço burnu olarak kullanmıştır. Resimde mekân algısı, perspektif, oran orantı ve ışık-gölge bulunmamaktadır. Ağız, göz ve yanaklar geometrik formlarda olup gerçeklik kaygısı içerisinde olmadan çizildiği görülmektedir. Bu özellikler Şematik döneminin özellikleri olup, öğrenci yaşının altında dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.31 de mekân algısına, perspektife yer verilmediği ve ışık-gölge kullanılmadığı görülmektedir.

Renk: Resim 4.31 tek renk ve tonları kullanılmıştır.

Resim 4.31 de taş burun yerine kullanılmıştır. Taşın burun olarak kullanıldığı çalışmada karakter karikatürize edildiği görülmektedir.

Resim 4.31 palyaçolardan esinlenildiği düşünülmektedir. Gözün minik nokta şeklinde çalışılması öğrencinin içe dönük depresif bir ruh halinde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Resim 4.31’de 9 adet düğme görülmektedir; düğmeler Regresyona işaret olabilir.

Resim 4.32. 9 yaş, Erkek.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.26 incelendiğinde 9 yaşındaki erkek öğrenci taşlardan birini gemi gövdesi diğer taşı ise güneşi simgeleyecek şekilde kullanmıştır. Renkleri gerçeğe uygun bir biçimde seçtiği, Perspektif ve oran orantıya dikkat ettiği, mekan algısının varlığı, konu seçiminde cinsiyet ayrımı yaptığı görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.32’de mekân algısı ve perspektif kullanıldığı görülmektedir.

Renk: Çalışmanın boyanması oldukça titiz çalışılmıştır. Çalışmada şekil zemin ilişkisi sıcak ve soğuk renklerin zıtlığı ile verilmiştir. Deniz mavi, tepeler yeşil gökyüzü açık mavi ve bulutlu, yeşilin zıttı kırmızı bir gemi, yanında gövdesi taştan oluşan pembe gemi çalışılmıştır. Betimlediği dünyanın renklerine bağlılık görülmektedir.

Resim 4.33. 11 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.33 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı, bir besin maddesi olarak kullanmıştır. Mekân algısı ve Oran orantı kullandığı görülmektedir. Çizdiği nesnelerdeki ayrıntılar ve renklerin kullanımı gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân olgusu çalışmada mevcut ve perspektif kullanıldığı görülmektedir.

Renk: Çalışmada renkler gerçeğe uygun bir biçimde seçilmiştir. Renkler doğal renklerinde çalışılmıştır.

Kullanılan taş daha önce yapılan çalışmalardan farklı bir bakış açısı ile kullanılmıştır. Resim 4.33 te taş hamburger ekmeği olarak kullanılmıştır.

Resim 4.34. 8 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.34 incelendiğinde 8 yaşındaki kız öğrenci taşları, besin maddesi olarak kullanmıştır. Mekân algısı ve Oran orantı kullandığı görülmektedir. Çizdiği nesnelerdeki ayrıntılar ve renklerin kullanımı gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşının üstünde dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân arayışları gözlenmektedir. Perspektif kullanılmadığı görülmektedir. Mutfağı iki boyutlu çalışmış olması, üçüncü boyuta geçilememiş olması gerçekçilik döneminde olduğu bilgisini vermektedir.

Renk: Çalışmada kullanılan renkler anlam ve amacına uygun olarak kullanılmıştır.

Resim 4.34 öğrenci taşı mutfakta kullanmıştır. Tezgâhta pişmemiş bir tavuk ve fırında pişmekte olan başka bir tavuk olduğunu görülmektedir.

Resim 4.35. 10 yaş, Erkek.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.35 incelendiğinde 10 yaşındaki erkek öğrenci taş, bir uzay aracının parçası olarak kullanmıştır. Uzay boşluğu mekân olarak düşünülmüş olup mekân algısı görülmektedir. Çizdiği gezegenlerdeki ayrıntılar ve renklerin kullanımı gerçekçilik kaygısı içinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Uzay boşluğu mekân olarak düşünülmüştür. Perspektif gözlenmektedir. Işık- gölge kullanılmamıştır.

Renk: Gezegenleri gerçekçi bir bakış açısı ile renklendirmiştir. Uzay boşluğunu renklendirmemiştir. Resim 4.35. yarım bırakılmış izlenimi vermektedir.

Resim 4.35'te taş, roketin gövdesi olarak tasarlanmıştır. Öğrenci Resim 4.35'i çalışmadan önce uzay ile ilgili bir seminere katılmış ve öğrencinin katıldığı seminerin

etkisini çalışmasına yansıttığını görülmektedir. Uzay öğrenciler tarafından tercih edilen konular arasında bulunmaktadır.

Resim 4.36. 9 yaş, Erkek.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.36 incelendiğinde 9 yaşındaki erkek öğrenci taşları resminin birden fazla figüründe kullanmıştır. Taşları kullanım şekli gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Perspektife dikkat ettiği, mekân algısının varlığı, konu seçiminde cinsiyet ayrımı yaptığı görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

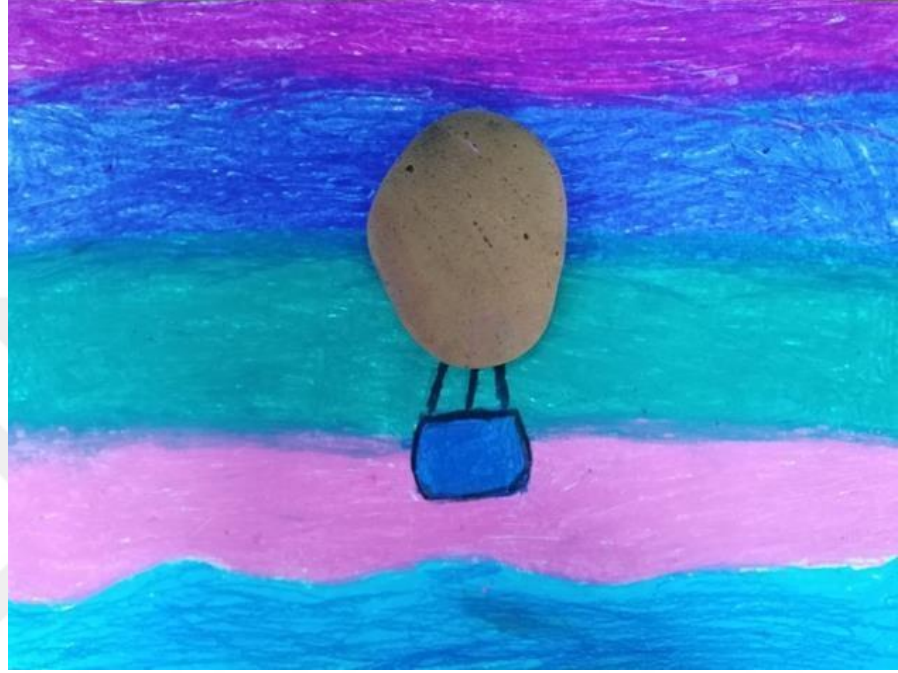
Mekân: Mekân algısında üçüncü boyutu geliştirdiği görülmektedir. Resimde arka fonda ağaç küçük olarak resmedilmiştir. Dinozor en önde büyük resmedilmiştir. Perspektifin kullanıldığı Resim 4.36'da ışık -gölge görülmemektedir.

Renk: Ağacın gövdesini kırmızı, dinozoru yeşil çalışması zıt renkler kullanarak resimde şekil zemin ilişkisi yaratmaya çalıştığını göstermektedir

Taşı dinozorun sırt levhaları, palmye ağacının yaprakları ve ağacın gövdesinin önünde kullanmıştır. Çalışmada nesli tükenmiş olan dinozor

resimlenmiştir. Dinozor resimleri bu yaş dönemi erkek öğrencilerin ilgilerini çeken konuların başında gelmektedir.

Resim 4.37. 9 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.37 incelendiğinde 9 yaşındaki kız öğrenci taş, gezi balonu olarak kullanmıştır. Gökyüzünün renklendirilmesi gerçeklik kaygısının olmadığını göstermektedir. Öğrencinin oluşturduğu şemanın duygusal bağ ile ilintili olması, ayrıntılara dikkat etmemesi şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşının altında dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.37 de belli mekân anlayışı gözetilmemiştir. Perspektif kullanılmamıştır. Işık- gölge kullanılmamıştır.

Renk: Renkler gerçekçi kullanılmamıştır. Detay üzerinde durulmadığı görülmektedir.

Taş, balon olarak kullanıldığı görülmektedir. Çocuk için özel olan tatil bölgesinin simgesi çalışmada resmedilmiştir. Annesi yoğun çalıştığı için annesini özleyen çocuğun annesi ile güzel vakit geçirdiği yerin özlemini çalışmasına yansıttığı yorumunu yapılabilir.

Resim 4.38. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.38 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşları gök cismi olarak kullanmıştır. Taşları kullanım şekli gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Perspektife dikkat ettiği, mekân algısının varlığı, gerçekçi bir renk seçiminin olduğu görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Uzak boşluğunu mekân olarak kullandığı görülmektedir. Resim 4.38 de perspektif gözlenmektedir. Işık- gölge kullanılmamıştır.

Renk: Dünyayı, gezegenleri ve uzak boşluğunu gerçekçi bir bakış açısı ile renklendirmiştir.

Taşı uzak boşluğunda tasarlamıştır. Taşın renginde dört adet farklı büyüklüklerde küçük taşlar resimleyerek çalışmada bütünlük oluşturmaya çalışmıştır.

Öğrencinin uzay ile ilgili katıldığı seminerin etkisini Resim 4.38 de göstermekte olduğu yorumunu yapılabilir. Uzay ve göktaşı öğrencilerin çalıştıkları konuların arasında yer almaktadır.

Resim 4.39. 8 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.39 incelendiğinde 8 yaşındaki kız öğrenci taşı, güneş, bulutlar ve geminin üstündeki marketin bayrağı olarak kullanmıştır. Yer çizgisini ve geometrik formları kullandığı, perspektif arayışında olduğu ancak yeteri kadar başarılı olmadığı, Renk seçimi ile gerçeklik kaygısında olmadığı görülmektedir. Bu özellikler şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân algısı bulunmaktadır. Perspektif arayışları görülmektedir. Işık-gölgeye yer verilmemiştir.

Renk: Bulutların mavi, gökyüzünün turuncu çalışılması dışında resim gerçek renklerinde resmedilmiştir.

Taşı, güneş, bulutlar ve geminin üstündeki marketin bayrağı olarak çalışılmıştır. Resim 4.39'da gemi bir marketi taşıyor. Ada ya da sahilde marketi

olmayan herhangi bir yerde ihtiyacı olanlar için yüzen marketler tasarlayan öğrenci oldukça farklı bakış açısı ile çalışmasını tamamlamıştır.

Resim 4.40. 9 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.40 incelendiğinde 9 yaşındaki kız öğrenci taşları akvaryumdaki balıklar olarak kullanmıştır. Nesneler yer çizgisi üzerine yerleştirilmiştir. Öğrenci, kullandığı şemalarda ve renk seçiminde gerçeklik kaygısı içerisinde değildir. Bu özellikler şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşının altında dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Cam fanuslar mekâna oturmuş durumdadır. Perspektif arayışları bulunmamaktadır. Çalışmada ışık- gölgeye yer verilmiştir.

Renk: Öğrenci resmini şeffaf renklerle tamamlamak istemiştir. Çalışmasını çok fazla renklendirmek istemeyen öğrenci temiz kalmasını istediğini belirtmiştir. Bu bağlamda kırılğan ve hassas yapısını çalışmasına yansıtmaktadır.

Cam fanusların içinde bulunan balıkların gövdesi için taş kullanılmıştır. Sadece balık gövdelerinde taş kullanarak resimde uyumu yakalamıştır. Epilepsi hastası

olan çocuğun çalışmasında iç dünyasının kırılğanlığını resmettiği görülmektedir. Cam fanusta bulunan balıklar ile kendisi arasında bir bağlantı kuruyor olabilir.

Resim 4.41. 9 yaş, Kız.

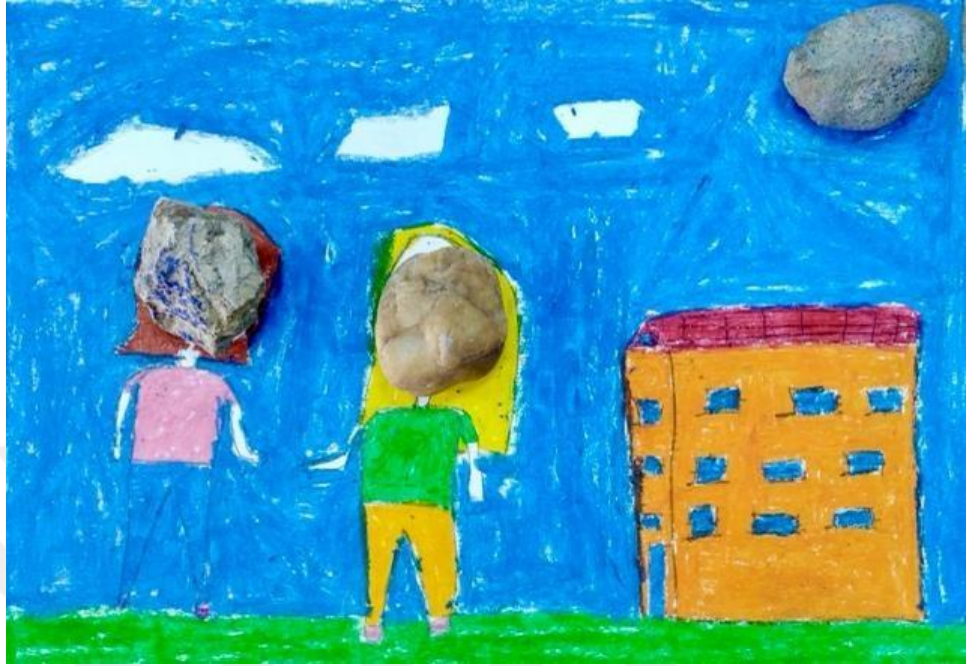

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.41 incelendiğinde 9 yaşındaki kız öğrenci taşları gök cismi olarak kullanmıştır. Taşı kullanım şekli gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Perspektife dikkat ettiği, mekân algısının varlığı, gerçekçi bir renk seçiminin olduğu görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Uzay boşluğunu mekân olarak düşünmüştür. Perspektif bulunmaktadır. Taşın üstünde daha açık tonlamalar yapılarak hacim kazandırılmıştır.

Renk: Dünyaya yaklaşan meteor olarak kullandığı taşı siyaha boyamıştır. Uzay boşluğu gri olarak resmedilmiş, meteor siyah resmedilerek meteorun şekilde kalması sağlanmıştır. Dünya ve güneş meteorun sürtünmesinin etkisiyle çıkan alevleri resmettiği görülmektedir.

Resim 4.42. 8 yaş, Kız.

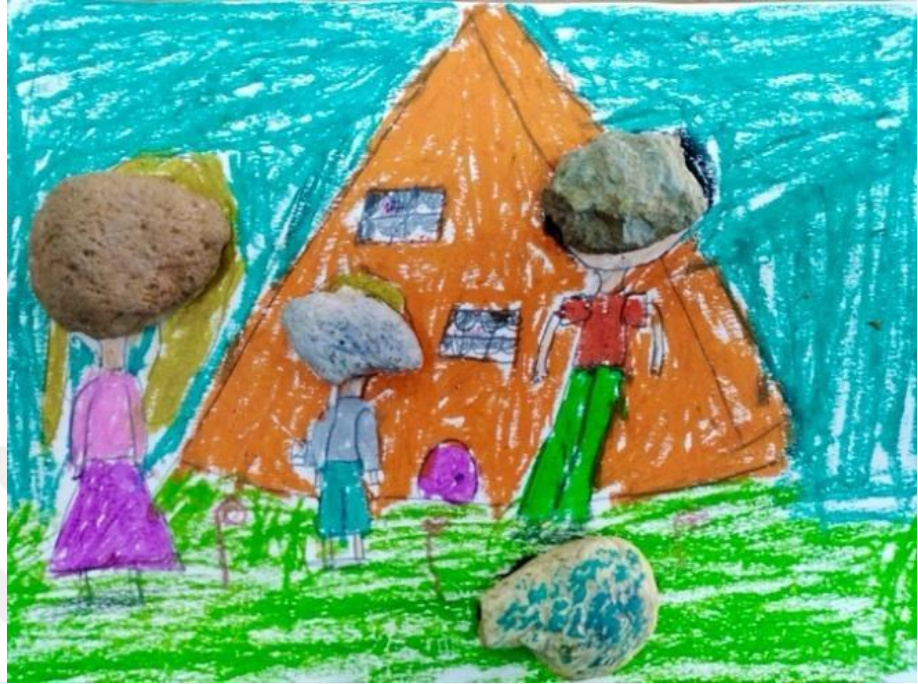
Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.42 incelendiğinde 8 yaşındaki kız öğrenci taşı insan yüzleri ve güneş olarak kullanmıştır. Geometrik veya düzensiz şekillerde vücut şeması kullandığı görülmektedir. Figürler yer çizgisi üzerine yerleştirmiştir. Bu özellikler şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân ilişkisinde dönemsel düzene sadık kalan öğrencinin kendini çevrenin bir parçası olarak algıladığını yer çizgisinin üzerine figürlerini çalışmasından anlamaktayız. Perspektif bulunmaktadır. Işık- gölge görülmemektedir.

Renk: Resim 4.42'nın büyük alanı mavi ile renklendirilmiştir. Mavi uyumu sakinliği ifade eder. Öğrenci sakin ve uyumlu bir çocuktur.

Öğrenci okulunu, arkadaşını, kendisini resimlemiştir. Taşı güneş ve resimdeki figürlerin kafaları olarak kullanmıştır.

Resim 4.43. 8 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.43 incelendiğinde 8 yaşındaki kız öğrenci taşı insan yüzleri ve güneş olarak kullanmıştır. Geometrik veya düzensiz şekillerde vücut şeması ve nesneler kullandığı, Figürlerin bir mekân düzleminde ele aldığı görülmektedir. Bu özellikler şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.43'te figürler bir mekân düzleminde ele alınarak mekân ifade edilmiştir. Ev arka planda figürlerden küçük olarak çalışılarak perspektif kullanılmıştır. Çalışmada ışık – gölgeye yer verilmemiştir.

Renk: Resmin tamamı boyanmıştır. Renk bütünlüğü görülmektedir

Aile bireyleri bütün uzuvları ile olması gerektiği boyutlarda çalışılmıştır. Evin dış dünya ile ilişkileri evin kapısının tokmağından anlaşılmaktadır fakat kapının küçük çalışılmasını çocuğun daha sakin yapıda olduğu şeklinde yorumlanabilir. Evde perdeler olması mahremiyet duygusunu vurgulamaktadır. Evi üçgen çalışmasını güvenli alan olarak yorumlanabilir.

Resim 4.44. 8 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.44 incelendiğinde 8 yaşındaki kız öğrenci taşı arı bedeninin bir parçası olarak kullanmıştır. Geometrik veya düzensiz şekillerde vücut şeması ve nesneler kullandığı, Figürlerin bir mekân düzleminde ele aldığı görülmektedir. Bu özellikler şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Resim 4.44 incelendiğinde 7-9 yaş şematik devirde olan öğrencinin çalışmasında taş, arının gövdesinin bir bölümünü oluşturmaktadır.

Mekân: Resim 4.44'te mekân olgusu siyah bir yol üstünde yeşil otlar ve bu yolda bize bakan bir kız çocuğu bulunmaktadır. Çalışmanın ana konusu arı, önde büyük olarak çalışılmıştır. Arka planda kız çocuğu küçük çalışılarak perspektif uygulandığı görülmektedir. Işık- gölge bulunmamaktadır.

Renk: Arı, arının evi olan kovan, kovanın asılı olduğu ağaç dalı, yapraklar gerçek renklerine uygun renklendirilmiştir.

Resimdeki kız çocuğunun gözleri belirgin ve büyük çalışılmıştır. Helezonik göz genelde çizgi filmlerden etkilenen çocuklar tarafından çalışılmaktadır. Ayrıca çalışmada ellere de yer verilmiştir. Bu bağlamda öğrencinin dış dünya ile ilişki kurmaya istekli, hareketli ve çok canlı olduğu görülmektedir. Resim 4.44'te öğrencinin

izdiği kız çocuğu elbisesinin kırmızı ile renklendirildiği görülmektedir. Kırmızı birçok anlama gelmektedir. Bu çalışmada kırmızı rengin enerjiyi ifade ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Resim 4.45. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.45 incelendiğinde 10 yaşındaki kız ğrenci taşı yaprak olarak kullanmıştır. Taşı kullanım şekli ve renklendirmesi gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Perspektife dikkat ettiği, mekân algısının varlığı, gerçekçi bir renk seçiminin olduğu görülmektedir. Bu zellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, ğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim kağıdının alt bölümü mekân çizgisi amacı ile kullanılmıştır. Bu alana otlar ve iek sıralanmıştır. Resim 4.45 perspektif kullanılmıştır. alışmasında taş çiçeğin yaprağı olarak tasarlanmış ve tonlamaların oldukça başarılı çalışıldığı görülmektedir.

Renk: Resim 4.45 genelinde turuncu renk hâkim görülmektedir. Mavi ve turuncu renk zıtlığı kullanılmıştır.

Resim 4.45'te çiçeğin yönü sola dönük olarak resimlenmiş olduğu görülmektedir. Sol geçmiş çağrıştırır çocuk geçmişe özlem duyuyor olabilir Turuncu rengi dışa dönük mutluluk ve heyecan olarak yorumlanabilir.

Resim 4.46. 11 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.46 incelendiğinde 11 yaşındaki kız öğrenci taşı uçurtma olarak kullanmıştır. Perspektife dikkat ettiği, mekân algısının varlığı, gerçekçi bir renk seçiminin olduğu görülmektedir. Uçurtma kuyruğunda ayrıntılı çalışmıştır. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Bulutlar ve gökyüzü temiz çalışılmış ve uçurtmanın kuyruğunda ayrıntılara yer verilmiştir. Resim 4.46'da belli mekân anlayışı gözetilmiştir. Resim 4.46' da perspektif bulunmamaktadır. Işık- gölgeye yer verilmemiştir.

Renk: Resim 4.46 düzgün ve temiz bir şekilde boyanmıştır. Gökyüzünün gerçeğine uygun mavi ile renklendirildiği çalışmaya hareket katmak için uçurtmanın kuyruğu renkli çalışılmıştır.

Taşı uçurtma şeklinde düşünerek farklı bir bakış açısı sergileyen öğrencinin çalışmanın fikrini kendisi üretmeyip başkasından almış olduğu bilinmektedir.

Taş uçurtmanın gövdesini oluşturmuştur. Öğrenci ön ergenlik döneminde bulunmaktadır. Bu dönem çocukları kendini ifade etmekten kaçınma eyleminde olabilir. Resim 4.46’da görüldüğü gibi öğrenci kendisini ifade etmekten korktuğu için çalışma fikrini arkadaşından almıştır. Resim 4.46 da uçurtmanın yönünün sola bakmakta olduğu görülmektedir. Sol geçmişi gerilemeyi göstermektedir.

Resim 4.47. 9 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.47 incelendiğinde 9 yaşındaki kız öğrenci taşı basketbol topu olarak kullanmıştır. Taşı renklendirmesi ve gölge oluşturma çabası gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Perspektife dikkat ettiği, mekân algısının varlığı, gerçekçi bir renk seçimi olduğu görülmektedir.

Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim bir mekân düzleminde ele alınmıştır. Potanın gölgesi çalışılmıştır. Çalışmasında üç boyutluluk ve perspektif bulunmaktadır.

Renk: Anlatımı güçlendirmek için topun arkasında turuncu ışık çalışılmıştır. Renkler anlam ve amaçlarına uygun kullanılmıştır.

Öğrenci basketbol oynamaya yeni başlamıştır ve kadın basketbol oyuncular ile özdeşlik kurmaktadır. Bu bağlamda yuvarlak bir taş bulmak için uğraş gösterdiği söylenebilir.

Resim 4.48. 10 yaş, Erkek.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.48 incelendiğinde 10 yaşındaki erkek öğrenci kuş kafası olarak kullanmıştır. Taşı kullanım şekli ve renklendirmesi, kuşun boyun kıvrımı, kanat ayrımı ve ayaklarında verdiği ayrıntılar öğrencinin gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.48’de mekân olgusu kullanılmamıştır. Işık-gölge kullanılmamıştır. Perspektif kullanılmamıştır.

Renk: Renkler anlam ve amaçlarına uygun kullanılmıştır. Resim 4.48’de bütünlüğü sağlamak için taşın üstünde renklendirmelerde bulunulmuştur.

Resim 4.48 kısa sürede ve hızla çalışılmıştır. Öğrencinin sabırsız ve hareketli olduğu yorumu yapılabilir.

Resim 4.49. 10 yaş, Erkek.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.49 incelendiğinde 10 yaşındaki erkek öğrenci taşı dinozor kafası olarak kullanmıştır. Taşı kullanım şekli ve renklendirmesi, dinozorun fiziksel özelliklerindeki kullandığı ayrıntılar öğrencinin gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Resim 4.49 incelendiğinde 9-12 yaş gerçekçi dönemde bulunan çocuk bu dönemin özelliklerini göstermektedir. Yine bu dönem çocuklarında sıkça rastlanan konulardan biri olan dinozor çalışmasının konusunu oluşturmaktadır.

Mekân: Resimde bir mekân anlayışı yoktur. Resim 4.49 mekân kaygısı gözetilmeden ele alınmıştır. Işık -gölge anlayışı yoktur. Resim 4.49'da mekân ve perspektif bulunmadığı görülmektedir.

Renk: Renk tercihlerinde kırmızı ve yeşili yan yana kullanarak zıtlıklardan yararlanıp çalışmasının dikkat çekmesini sağladığını söylenebilir.

Taşı dinozorun kafası olarak kullanmış olduğu görülmektedir. Çocuğun hiperaktif teşhisi bulunmakta ve ilaç kullanmaktadır. Resim yaparken dikkatini toplayabilen çocuk resim dışında sabırsız ve tahammülsüz davranışlar sergilemektedir.

Resim 4.50. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.50 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşı Salyangozun gövdesi olarak kullanmıştır. Taşı kullanım şekli ve renklendirmesi öğrencinin gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Perspektife dikkat ettiği, mekân algısının varlığı, gerçekçi bir renk seçimi olduğu, İmgelerle düşünme yeteneğini kullandığı görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân olgusunun bulunduğu çalışmada çocuğun İmgelerle düşünme yeteneğini kullandığı görülmektedir. Salyangoza hacim verilerek ışık- gölge kullanılmıştır. Perspektif bulunmamaktadır.

Renk: Renkler anlam ve amaçlarına uygun kullanılmıştır.

Resim 4.50’de güneş, bulutlar, çiçekler ve yeşil çimler çalışılmıştır. Çocuk resimlerinde; güneş (mutluluk, aile), bulutlar (sosyal çevre ve arkadaşlar), çiçek (mutluluk ve huzur) anlamlarını taşımaktadır. Resim 4.50’ ye baktığımızda çocuğun okulunda, evinde ve sosyal çevresinde mutlu bir yaşam sürmekte olduğu görülmektedir. Ayrıca salyangoz Resim 4.50’de bize bakarak gülümsemektedir. Öğrencinin Resim 4.50’de anlamını güçlendirmek için salyangozu kişileştirdiği görülmektedir.

Resim 4.51. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.51 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşı tuval olarak kullanmıştır. Geometrik veya düzensiz şekillerde vücut şeması ve nesneler kullandığı görülmektedir. Bu özellikler şematik dönemin özellikleri olup öğrenci yaşının altında dönem özelliklerini taşımaktadır.

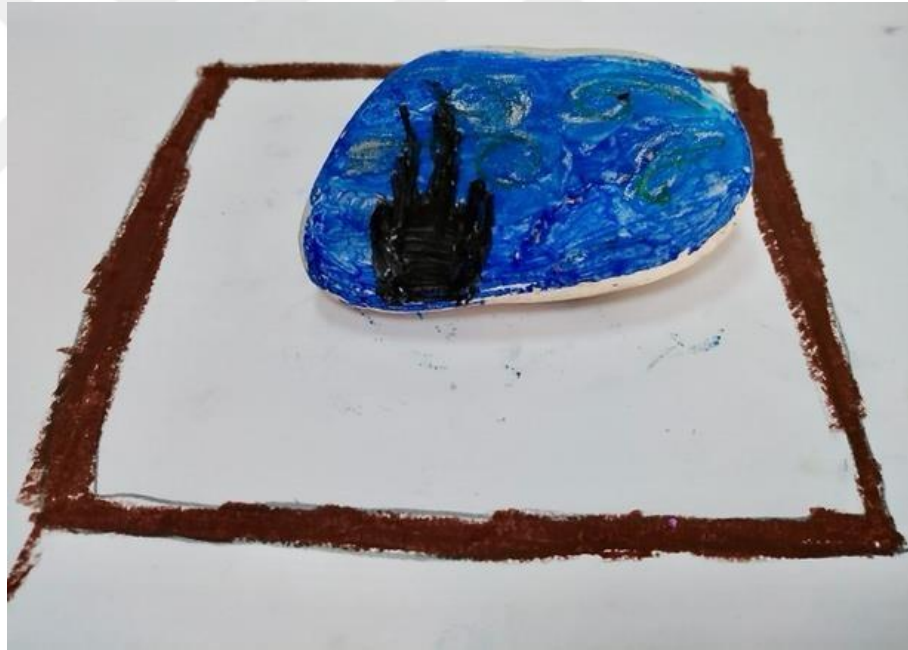
Mekân: Mekân olgusu bulunmamaktadır. Perspektif görülmemektedir. Işık-gölge bulunmamaktadır.

Renk: Resim 4.51’de mavi arka plan, kahverengi ağaç dalında karikatürize edilmiş sarı bir kuş çalışılmıştır. Kuş açık renk çalışılarak dikkat çektiği görülmektedir.

Öğrenci Resim 4.51’de yönergeye uymayarak çalışmaya farklı bir yorum katmak istemiştir.

Resim 4.51’de öğrencinin yönergeye uygun hareket etmediği görülmektedir. Dikkat çekmek için kural dışı davranışlar gösterilmesi öğrencilerde sık karşılaşılan durumlar arasında bulunmaktadır.

Resim 4.52. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.52 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci taşı tuval olarak kullanmıştır. Taşı reproduksiyona uygun renklendirmesi öğrencinin gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Gerçekçi bir renk seçimi, gerçekçilik dönemine ait bir özellik olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.52’de mekân anlayışı yoktur. Mekân kaygısı gözetilmeden ele alınmıştır. Kâğıdına sadece çerçeve çizerek taşı içine almıştır. Işık ve gölgeye Resim 4.52 de yer verilmemiştir. Perspektif görülmemektedir.

Renk: Resim 4.52’de öğrenci taşın üzerine Vincent Van Gogh’un ‘Yıldızlı Gece’ adlı eserinin bir kesitinin reproduksiyonunu çalışmıştır. Renkler reproduksiyona uygun kullanılmıştır.

Öğrenci çalışmasında yönergeye uymayarak farklı bir yorum katmak istediği söylenebilir.

Resim 4.53. 10 yaş, Kız.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.53 incelendiğinde 10 yaşındaki kız öğrenci insan gövdesi olarak kullanmıştır. Zıplayan insanın gerisindeki bıraktığı izler öğrencinin gerçeklik kaygısı içerisinde olduğunu göstermektedir. Mekân algısının varlığı, gerçekçi bir renk seçimi olduğu görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Mekân genellikle şema öncesi dönemin başlarında kâğıdın alt kenarıdır. Resim 4.53 te öğrencinin çiçekleri ve otları yer çizgisi olarak kabul ettiği alt

kenara sıraladığı söylenebilir. Resim 4.53'te üçüncü boyut ve ışık-gölge bulunmamaktadır.

Renk: Gerçekçi renk anlayışı hâkim, yeşilin tonları kullanılmıştır.

Öğrenci erken ergenlik döneminde bulunmaktadır. Kendisini ifade etmek istemediği için detaysız çöp adam çizmeyi tercih etmiştir. Konu bağlamında resim yapması beklenen öğrenci kısıtlandığını düşündüğü için Resim 4.53 ü tepki çalışması olarak tamamladığı görülmektedir. Resim 4.53'te taş insan gövdesi olarak tasarlandığı, sol üst köşede güneş çalışıldığı görülmektedir. Öğrencinin anneden uzaklaştığı ve sosyal çevresinde mutlu olduğu şeklinde yorumlanabilir. Anne bağımlılığı geçmiş zamanda; arkadaş bağımlılığı ise şimdiki zamanda şeklinde yorumlanabilir.

Resim 4.54. 10 yaş, Erkek.

Çizgisel gelişim basamağı: Resim 4.54 incelendiğinde 10 yaşındaki erkek öğrenci taşı mağaranın içinde toprağın üstünde bir sandık olarak kullanmıştır. Mekân algısının espas olarak kullanıldığı, gerçekçi bir renk seçimi olduğu, İmgelerle düşünme yeteneğini kullandığı görülmektedir. Bu özellikler gerçekçilik dönemine ait özellikleri olup, öğrenci yaşına uygun dönem özelliklerini taşımaktadır.

Mekân: Resim 4.54 te belli bir mekân anlayışı görülmemektedir fakat espas görülmektedir. Perspektif ve ışık- gölgeden söz edilememektedir.

Renk: İmgelerle düşünme yeteneğini kullandığı çalışmasında kahverengi genele hâkim görülmektedir. Kahverengi çocuğun korunma içgüdüsü, ilgi ve sevgi beklentisi içinde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Renkler anlam ve amaçlarına uygun kullanılmıştır.

Taş mağaranın içinde toprağın üstünde bir sandık olarak tasarlanmıştır. Öğrenci yaşatlarının yaptığı çalışmalardan farklı bir bakış açısı sergilemiştir.

4.2. Alt Problemlere Yönelik Bulgular

4.2.1. Görsel Sanatlar Alanında Tanılanmış Üstün Yetenekli Çocuğun Bulunduğu Çizgisel Gelişim Aşamalarına Yönelik Bulgular

“Görsel sanatlar alanında tanılanmış üstün yetenekli çocuğun bulunduğu çizgisel gelişim aşaması hangi düzeydedir?” alt problemi doğrultusunda çocukların olması gereken çizgisel gelişim evreleri ile bulundukları çizgisel gelişim evresi aşağıdaki Tablo 4.1 de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrenci Çalışmalarının Yaşı, Cinsiyeti ve Çizgisel Gelişim Aşamaları

<i>Resim No</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Bulunduğu Gelişim Aşaması</i>	<i>Yaşa Uygun Gelişim Aşaması</i>
<i>Resim 4.1</i>	11	Erkek	Doğalcılık Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.2</i>	9	Erkek	Şematik Dönem	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.3</i>	9	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.4</i>	10	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.5</i>	11	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.6</i>	10	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.7</i>	11	Kız	Şematik Dönem	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.8</i>	10	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.9</i>	9	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi

<i>Resim 4.10</i>	8	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Şematik Dönem
<i>Resim 4.11</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.12</i>	10	K1Z	Doğalcılık Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.13</i>	10	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.14</i>	9	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.15</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.16</i>	10	K1Z	Şematik Dönem	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.17</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.18</i>	10	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.19</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.20</i>	11	K1Z	Şematik Dönem	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.21</i>	10	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.22</i>	10	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.23</i>	12	K1Z	Doğalcılık Dönemi	Doğalcılık Dönemi
<i>Resim 4.24</i>	11	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.25</i>	12	K1Z	Doğalcılık Dönemi	Doğalcılık Dönemi
<i>Resim 4.26</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.27</i>	10	K1Z	Şematik Dönem	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.28</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.29</i>	10	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.30</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.31</i>	11	K1Z	Şematik Dönem	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.32</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.33</i>	11	K1Z	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi

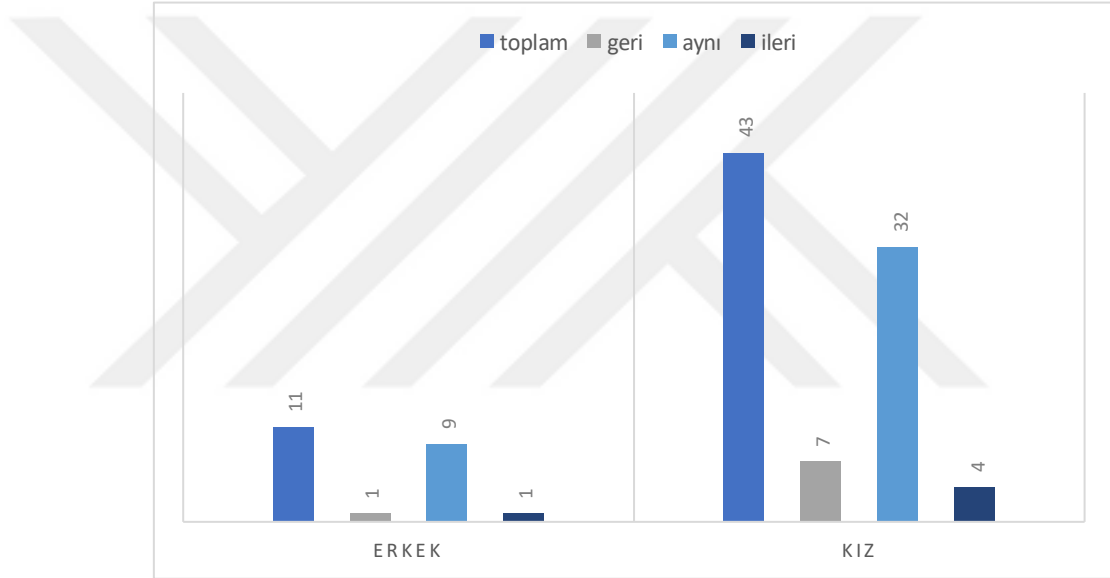
<i>Resim 4.34</i>	8	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Şematik Dönem
<i>Resim 4.35</i>	10	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.36</i>	9	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.37</i>	9	Kız	Şematik Dönem	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.38</i>	10	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.39</i>	8	Kız	Şematik Dönem	Şematik Dönem
<i>Resim 4.40</i>	9	Kız	Şematik Dönem	Şematik Dönem
<i>Resim 4.41</i>	9	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Şematik Dönem
<i>Resim 4.42</i>	8	Kız	Şematik Dönem	Şematik Dönem
<i>Resim 4.43</i>	8	Kız	Şematik Dönem	Şematik Dönem
<i>Resim 4.44</i>	8	Kız	Şematik Dönem	Şematik Dönem
<i>Resim 4.45</i>	10	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.46</i>	11	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.47</i>	9	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.48</i>	10	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.49</i>	10	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.50</i>	10	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.51</i>	10	Kız	Şematik Dönem	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.52</i>	10	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.53</i>	10	Kız	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi
<i>Resim 4.54</i>	10	Erkek	Gerçekçilik Dönemi	Gerçekçilik Dönemi

Tablo 4.1. Öğrenci Çalışmalarının Yaşı, Cinsiyeti ve Çizgisel Gelişim Aşamaları incelendiğinde aşağıdaki Tablo ve Grafikler elde edilmiştir.

Tablo 4.2. Cinsiyet Dağılımına Göre Çocukların Çizgisel Gelişim Aşama Düzeyleri.

	Toplam	Geri Düzeyde	Aynı Düzeyde	İleri Düzeyde
Erkek Öğrenci	11	1	9	1
Kız Öğrenci	43	7	32	4

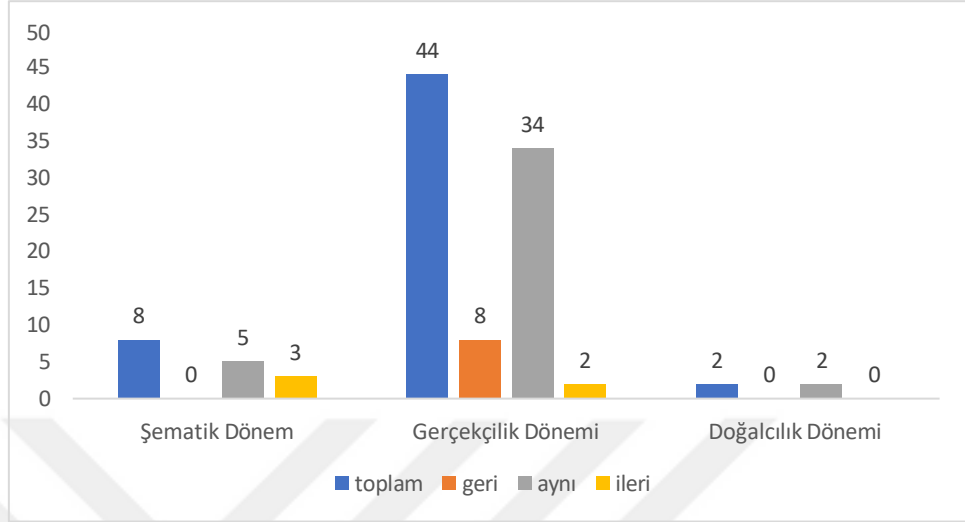
Grafik 4.1. Cinsiyet Dağılımına Göre Çocukların Çizgisel Gelişim Aşama Düzeyleri.

Tablo 4.3. Takvim Yaşına Uygun Çizgisel Aşamalarına Göre Çocukların Düzeyleri.

Takvim Yaşına Uygun Aşamalar	Toplam	Geri Düzeyde	Aynı Düzeyde	İleri Düzeyde
Şematik Dönem	8	0	5	3
Gerçekçilik Dönemi	44	8	34	2
Doğalcılık Dönemi	2	0	2	0

Grafik 4.2. Takvim Yaşına Uygun Çizgisel Aşamalarına Göre Çocukların Düzeyleri.

4.2.2. Görsel Sanatlar Alanında Tanısı Konulmuş Üstün Yetenekli Çocukların Hazır Malzeme Verilerek Oluşturdukları Resimlerinin Konu Seçimi Dağılımına Yönelik Bulgular

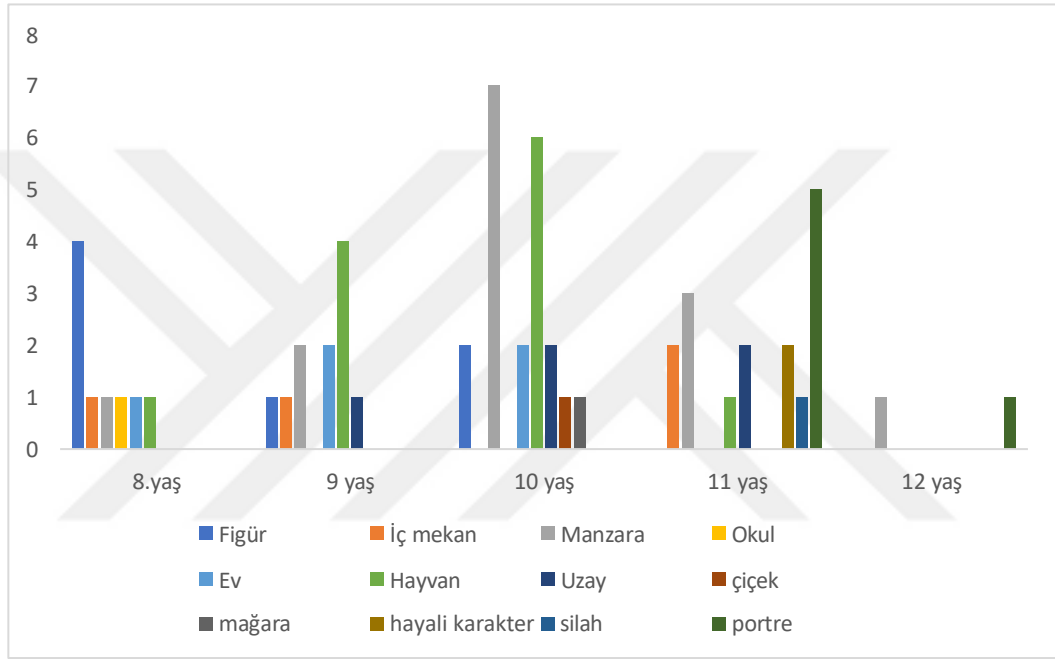
“Görsel Sanatlar alanında tanısı konulmuş üstün yetenekli çocukların hazır malzeme verilerek oluşturdukları resimlerinin konu seçimi dağılımı nasıldır? “alt - problemi doğrultusunda öğrenci çalışmaları konulara göre gruplandırılarak kullandıkları konular Tablo 4.4. de gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Resimlerin Konulara Göre Sayıları

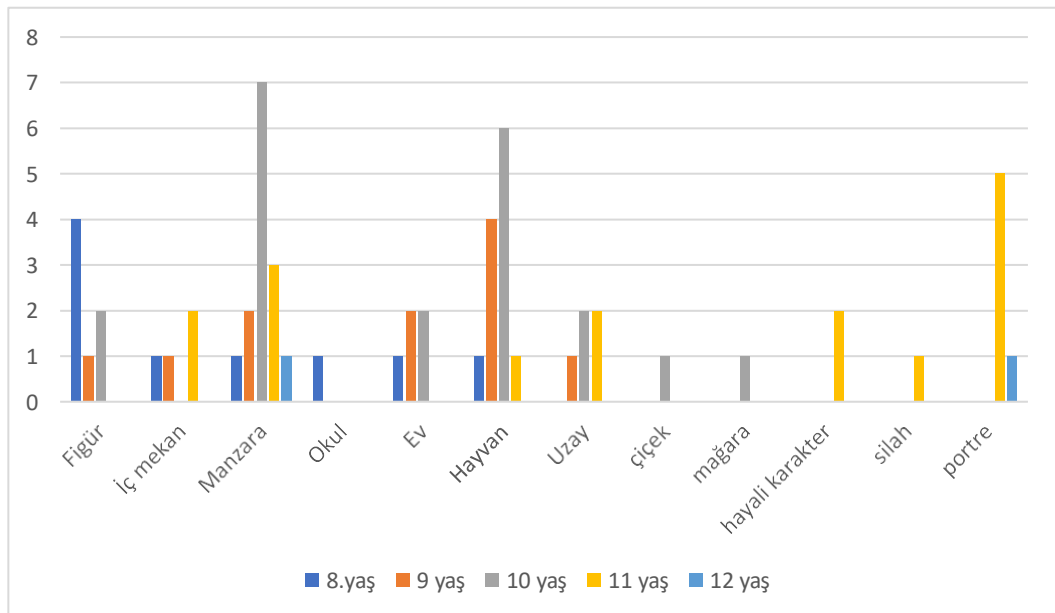
Konu	8 yaş	9 yaş	10 yaş	11 yaş	12 yaş
Figür	4	1	2	0	0
İç mekân	1	1	0	2	0
Manzara	1	2	7	3	1
Okul	1	0	0	0	0
Ev	1	2	2	0	0
Hayvan	1	4	6	1	0
Uzay	0	1	2	2	0
Çiçek	0	0	1	0	0
Mağara	0	0	1	0	0

Hayali karakter	0	0	0	2	0
Silah	0	0	0	1	0
Portre	0	0	0	5	1

Grafik 4.3. Resimlerin Konulara Göre Sayılarını Gösteren Sütun Grafiği

Grafik 4.4. Yaşlara Göre Seçilen Konuların Dağılımını Gösteren Sütun Grafiği

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde bulgulardan elde edilen verilere göre alt problemler analiz edilerek sonuçlar açıklanmıştır.

5.1.1. Görsel Sanatlar Alanında Tanılanmış Üstün Yetenekli Çocuğun Bulunduğu Çizgisel Gelişim Aşamalarına Yönelik Sonuçlar ve Tartışma

“Görsel sanatlar alanında tanılanmış üstün yetenekli çocuğun bulunduğu çizgisel gelişim aşaması hangi düzeydedir?” Alt problemi doğrultusunda araştırmaya katılan Görsel sanatlar alanında tanımlı 54 öğrenci ’den 5 öğrencinin çizgisel gelişiminin yaşının üstünde olduğu, 8 öğrencinin yaşının altında olduğu görülmektedir. 42 öğrencinin yaşında performans gösterdiği düşünülmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin yaşının üstünde performans göstermesi beklenmektedir (Akdeniz ve Alpan, 2022). Bu bağlamda tanılama sürecinde özel yetenekli tanısı alan öğrenci yaşının çizgisel gelişim özelliğini göstermektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmaya katılan 54 görsel sanatlar alanında üstün yetenekli çocukların çizgisel gelişim basamakları incelendiğinde aralarında belirgin farklılıkların olmadığı görülmektedir.

Bilim Sanat Merkezlerinde eğitim gören özel yetenekli öğrencilerin çizgisel gelişim aşamaları incelendiğinde çoğunluğun yaşında özellik gösteren öğrencilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Yaşının üstünde özellik gösteren azınlıkta kalan öğrenciler bilim sanat merkezlerinde eğitim alması gereken öğrenci kimliğini oluşturmaktadır. Yaşının altında özellik gösteren 8 öğrenciyi gerileme yaşayan öğrenciler olarak söylenebilir.

Araştırmada görsel sanatlar alanında tanımlı kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla sayı olarak fazla olduğu gözlemlenmektedir. Araştırmaya katılan

54 öğrenciden 43 tanesini kız öğrenci oluştururken, sadece 11 tanesi erkek öğrenciden oluşmaktadır. Bu durum Bilim Sanat Merkezinde görsel sanatlar alanında eğitim öğretim gören öğrencilerin cinsiyet durumu ile orantılı olduğu gözlemlenmektedir. Tablo 4.2. Cinsiyet dağılımına göre çocukların çizgisel gelişim aşama düzeyleri incelendiğinde erkek öğrencilerin %82'si, kız öğrencilerin %75'nin olması gereken çizgisel gelişim düzeyinde çıktığı görülmüştür. Erkek öğrencilerin %9'u, kız öğrencilerin %9'u ileri düzeyde, erkek öğrencilerin %9'u, kız öğrencilerin %16'sı olması gereken düzeyden geri kaldığı görülmektedir.

Takvim Yaşına Uygun Aşamalara göre incelendiğinde Tablo 4.3. görüldüğü gibi Şematik dönemdeki çocuklarda olması gereken düzeye geçebildiklerini, 3 öğrencinin ise bir üst düzeyde olduğu görülmektedir. Gerçekçilik döneminde ise 44 öğrencinin 8'i bu döneme geçemezken, 34 öğrenci olması gereken düzeyde ve 2 öğrenci bir sonraki düzey olan doğalcılık dönemine geçmiş olduğu görülmektedir. Doğalcılık düzeyinde 2 öğrenci olup o öğrenci olması gereken düzeyde çıkmıştır.

Öztürk Ayhan (2008) yapmış olduğu araştırmada üstün yetenekli çocukların farklı çizgisel gelişim aşamalarında olduğu sonucu çıkmıştır. Aynı araştırmada 30 çocuğun %23 ü somut resim çalışmalarında, %13 ü soyut resim çalışmalarında içinde bulunduğu evrenin özelliğini gösterirken, somut resim çalışmalarında %56'sı ile soyut resim çalışmalarında %80'i gelişiminin gerisinde yer aldığı saptanmıştır. Geriye kalan üstün yetenekli çocuklardan somut çalışma için %20'si, soyut çalışma için %7'si çizgisel gelişimin ilerisinde yer aldığı belirlenmiştir.

Görsel sanatlar alanında tanınmış üstün yetenekli öğrencilerin çizgisel gelişim aşamalarının incelendiği az sayıdaki araştırmadan biri olan Öztürk Ayhan (2008) yapmış olduğu çalışmadan farklı olarak çocukların %75'inde takvim yaşına uygun aşamalarda olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada çocuklarda aşama olarak gelişim geriliği gözlenirken bu araştırmada gelişim aşaması normal çıkmıştır. Üstün yeteneklilerde beklenen ileri seviye her iki araştırmada da düşük sayıda çıkmıştır.

5.1.2. Görsel Sanatlar Alanında Tanısı Konulmuş Üstün Yetenekli Çocukların Hazır Malzeme Verilerek Oluşturdukları Resimlerinin Konu Seçimi Dağılımına Yönelik Sonuçlar ve Tartışma

“Görsel Sanatlar alanında tanısı konulmuş üstün yetenekli çocukların hazır malzeme verilerek oluşturdukları resimlerinin konu seçimi dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda Tablo 4.4. ve Grafik 4.3. incelendiğinde 8 yaş grubu öğrencilerin figüre, 9 yaş öğrencilerin hayvan resimlerine, 10 yaş öğrencilerin manzara ve 11 yaş öğrencilerin portre çizimine yöneldiği görülmektedir. 12 yaş grubu araştırmaya katılan iki öğrenciden biri manzara diğeri portre yapmıştır. Öğrencilerin geneline bakıldığında en çok manzara ve hayvan çizimlerine yöneldiği en az silah, okul, çiçek ve mekân konularını seçtikleri görülmüştür.

Görsel Sanatlar alanında tanısı konulmuş üstün yetenekli çocukların resimlerinin konu seçimi dağılımı ile ilgili benzer bir araştırma bulunamamıştır.

5.2. Öneriler

Görsel Sanatlar alanında üstün yetenekli tanısı almış 8-12 yaş gurubu öğrencilerin çizgisel gelişimlerinin araştırılmasını amaçlayan bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılar ve uygulayıcılar için aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler

Bu çalışma 54 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmanın daha fazla katılımcı ile yapılması önerilmektedir.

Çalışmada üstün yetenekli tanısı almış öğrenciler ile yürütülmüştür. Üstün yetenekli tanısı almamış aynı yaş grubu ile araştırmanın yapılması ve sonuçların karşılaştırılması yapılabilir.

Araştırma Edirne ili üstün yetenekliler ile sınırlandırılmıştır. Farklı illerde bulunan üstün yetenekli tanısı almış öğrenciler ile araştırma yürütülerek daha geniş kitlelerdeki sonuçlar incelenebilir.

Görsel sanatlar alanında cinsiyete bağılı olarak çocukların çizgisel gelişim aşamaları incelenebilir ve sonuçların karşılaştırılması yapılabilir.

5.2.2. Uygulayıcılar İçin Öneriler

Çocuklar da çizgisel gelişimlerinin sağlıklı aşamalarda yürümesi için resim yapabileceğı ev ortamları sağlanabilir.

Erken yaş da başlayan bu sürecin engellenmeden çocuğun özgürce çizimler yapmasına izin verilebilir.

Kendini ifade etme aracı olarak kullanan çocuğun çizimlerine doğrudan yönlendirme yapılmadan çocuğun bu ihtiyacını karşılayabileceğı ortamlar sağlanabilir.

Çocukların erken dönemden itibaren çizgisel gelişim sürecini kontrol edilebilecek bir uzman ile süreç takip edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akay, R. ve Arslan, E. (2018). Bir İletişim ve Terapi Aracı Olarak Çocuk Resimlerinin Analizi. *Avrasya Sanat ve Medeniyet Dergisi*, 9, 1–21. <http://dx.doi.org/10.17740/eas.art.2017-V9-01> adresinden erişildi.
- Akdeniz, H. ve Alpan, G. (2022). Özel Yetenekli Öğrencilerde Duygusal Zekânın İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 1901–1916. doi:37669
- Alakuş, A. O., Abacı, O., Gökay, M., Maccario, K. N. ve Tuna, S. (2005). *İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları Ve Yöntemleri* (Vedat ÖZSO.). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Artut, K. (2004). Okul Öncesi Resim Eğitiminde Çocukların Çizgisel Gelişim Düzeylerine İlişkin Bir İnceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1). <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4369/59762> adresinden erişildi.
- Artut, K. (2017). *Okul Öncesinde Resim Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Artut, K. (2020). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri (8.Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydemir, H. (2012). *Amerika'nın Texas Eyaleti Houston İlinde Yaşayan (7-9) Yaş Aralığındaki Çocukların Resimlerinin (Şema, Renk ve Uzun) Açısından İncelenerek Konya Örneği ile Karşılaştırılması*. Konya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bilge, Ş. (2023). *Çocukların duygu durumlarının çizgi, kompozisyon, renk bağlamında resimlerdeki imge ve sembollere yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Büyükkarabacak, O. (2008). *Çocuk resimlerinde imgelerin yeri*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2022). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2020). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi (7.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çankırılı, A. (2011). *Çocuk resimlerinin dili*. İstanbul: Zafer Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches (2. Baskı)*. USA: Sage Publications.
- Dilmaç, O. ve Dilmaç, S. (2023). Yeni Görsel Algılama Teorisi Bağlamında Modern Sanat ve Çocuk Resimleri Arasındaki İlişki. *Art and Interpretation*, 1(41), 71–81. doi:10.5152/AI.2023.221342
- Dilmaç, S. ve Dilmaç, O. (2023). Children's Pictures and Mirror Theory. *Art Vision*,

29(51), 224–239. doi:10.5152/ArtVis.2023.23223

- Doğru, S. S. Y., Turcan, A. İ., Arslan, E. ve Doğru, S. (2006). Çocukların Resimlerindeki Aileyi Tanılama Durumlarının Değerlendirilmesi. *The Journal of Selcuk University Social Sciences Institute*, (15), 223–235. <https://dergipark.org.tr/en/pub/susbed/issue/61781/923627> adresinden erişildi.
- Eren, F. D. (2020). *5-12 yaş çocukların resim becerilerinin karşılaştırmalı incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Ersoy Çetiner, H. (2022). *Türkiye’de 2000’li Yıllarda 4-9 Yaş Grubu Çocuk Resimlerinin Lowenfeld’in Gelişim Aşamalarına Göre Değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Furth, G. (1988). *The secret world of drawings*. Boston: Sigo Press.
- Furth, G. M. (2002). *The Secret World Of Drawings: A Jungian Approach to Healing Through Art*. Toronto: Inner City Books; 2nd edition.
- Geçen, F. (2018). Çocuğun gelişim basamaklarına göre figürleri ele alma biçimleri 1. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 60–83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/41162/497823> adresinden erişildi.
- Gür, Ş. Ö. (1996). Mekan Örgütlenmesi (s. 280 (32)). Trabzon: Gür Yayıncılık.
- Gürhan, B. (2017). *Güzel Sanatlar Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılıklarının Psikopatolojileri ve Kişilik Özellikleri Üzerindeki Etkisi*. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Halmatov, S. (2023). *Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri (9. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Keser, N. (2009). *Sanat Sözlüğü*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Ketenci, M. F. (2015). *4-7 Yaş Çocukların Aile Konulu Resimlerinin Duygusal Yönleri*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kili, H. B. (2010). *7-9 Yaş Arası Özel Eğitim Gören Öğrencilerle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Çizgisel Gelişimlerdeki Farklılığın Tespit Edilmesi Üzerine Bir Çalışma*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıç, İ. ve Öncül, K. C. (2023). Creativity in Gifted People. E. Demirbatır (Ed.), *New Frontiers In Educational Sciences* içinde (ss. 63–74). 01.04.2023 tarihinde https://www.duvaryayinlari.com/Webkontrol/IcerikYonetimi/Dosyalar/new-frontiers-in-educational-sciences_icerik_g3730_DptgQynn.pdf adresinden erişilmiştir.: Duvar Yayınları. <https://www.duvaryayinlari.com/icerik/e-kitaplar/new-frontiers-in-educational-sciences-editor-prof-rasim-erol-demirbatir> adresinden erişildi.
- Köseoğlu, S. A. (2023). bir iletişim aracı olarak çocuk resmi ve özellikleri. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 137–145. doi:10.30692/sisad.1248585

- Küçük, Z. N. (2023). *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yaptıkları Resimlerin Yaratıcılıkla İlişkisinin İncelenmesi*. Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Malchiodi, C. (1998). *Understanding Childrens Drawing*. New York: (Foreword: Eliana Gil). A Division of Guilford Publications.
- Malchiodi, C. A. (2005). *Çocukların Resimlerini Anlamak*. İstanbul: (Çev: Tülin Yurtbay). Epsilon Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı(MEB). (2018). *Beni Anlayın Özel Yetenekli Çocuğum Var*. 01.04.2023 tarihinde https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/19122200_07143702_%0AAile_EYitim_KYlavuzu.pdf adresinden erişilmiştir. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/19122200_07143702_%0AAile_EYitim_KYlavuzu.pdf adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2022). *Bilim Sanat Merkezi Yönergesi*. 02.06.2023 tarihinde <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2076.pdf/> adrsinden ulaşılmıştır. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2076.pdf/> adresinden erişildi.
- Okuy, L. (2008). *6 yaş grubu çocukların aile resimlerinin sosyo-kültürel değişkenler ve davranış problemleri açısından karşılaştırılması*. Trakya Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ölçer, S. (2019). 4-7 Yaş Çocuklarının Çizdikleri Resimler ve Bu Resimlere Yönelik Sözel Dışa Vurumları Yoluyla Zihinsel ve Görsel Gerçeklik Durumlarının İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 23(1), 221–252.
- Özmen, H. ve Karamustafaoğlu, O. (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. (H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu, Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. doi:10.14527/9786052417867
- Özönder Aydın, U. (2017). Okul Öncesi Resim Eğitiminde Çocuğun Çizgisel Gelişimi (2-7 Yaş). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2215–2228.
- Özsoy, V. (2019). *Görsel Sanatlar Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk Ayhan, Ö. (2008). *Üstün Yetenekli Çocuklarda Çizgisel Gelişim (9–12 Yaş Grubu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma)*. Gazi Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Samsun, M. ve Güven, İ. M. V. N. (2022). Sanat Eğitiminin Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkileri Üzerine. *İdil*, 99, 1597–1608.
- Şenkese, N. Ç. (2019). *Sanat Eğitiminde Geleneksel Yöntem ve Hikâye Anlatım Yönteminin Gerçekçiliğin Doğuşu Dönemi (9-12 Yaş) Öğrencilerinin Çizgisel Gelişim Özelliklerine Etkisi*. Gazi Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Soyupak Yalçinkaya, A. (2020). *Ortaokul (6.7. Ve 8. Sınıf) Öğrencilerinin Görsel*

Sanatlar Dersine Yönelik Sahip Oldukları Metaforların Çizdikleri Resimler Yoluyla İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419–426.

Susus, M. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Değişik Teknik ve Araç-Gereç Kullanımının Öğrencilerin Yaratıcılıklarına Etkisi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Temel, R. (2023). *Özel Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Derslerine Yönelik Duyuşsal Özelliklerini İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tölük Aferin, Ç. (2015). *İlkokul ve Ortaokul Öğrenci Resimlerinin Çizgisel Gelişim Basamaklarına Göre Değerlendirilmesi (Diyarbakır İli Örneği)*. Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Üstündağ, A. (2020). ÇOCUK RESİMLERİNDEN “ÇOCUK HAKLARI”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 11–32. doi:10.21560/spcd.v20i54504.481717

Yavuzer, H. (1995). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2021). *Resimleriyle Çocuk (25.Baskı)*. Ankara: Remzi Kitabevi.

Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods*. (3. Basım). California: Sage Publications.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yolcu, E. (2022). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

